

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH GMINY BUKOWSKO NA LATA 2009- 2018**

W S T Ę P

Proces transformacji ustrojowej państwa wywarł istotny wpływ na wszelkie dziedziny życia społecznego objęte szeroko rozumianą polityką społeczną. Procesowi temu towarzyszy wiele negatywnych zjawisk takich jak : bezrobocie, bezdomność, ubożenie wielu grup społecznych oraz wzrost patologii społecznych. Zjawiska te powodują, że wśród zadań, które realizuje samorząd gminny szczególnie ważne i istotne są zadania z zakresu pomocy społecznej.

Decentralizacja zarządzania polegająca na przekazywaniu zadań wykonywanych przez administrację rządową samorządom różnych szczebli, spowodowała znaczne rozszerzenie zakresu zadań w sferze polityki społecznej na poziomie gminy. W obecnych warunkach społeczeństwo musi wspierać jednostki i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji, które własnym staraniem nie są w stanie ich przezwyciężyć. Zatem współodpowiedzialność spoczywa również na samorządzie gminnym. Koniecznością staje się planowe i długotrwałe podejście do rozwiązywania problemów społecznych.

Rozwój gospodarczy gminy Bukowsko powinien być ściśle powiązany z poprawą jakości życia jej mieszkańców. Przyjazne warunki życia oznaczają dobry dostęp do opieki zdrowotnej, edukacji, pomocy społecznej, instytucji kultury sportu i rekreacji oraz zapewnieniu bezpieczeństwa socjalnego i publicznego.

Realizacji tych założeń służyć będzie opracowana gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych. Dzięki sprecyzowaniu w strategii najważniejszych problemów społecznych naszej gminy, wybrane cele i ich hierarchia powinny przyczynić się do poprawy sytuacji osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Opracowanie i przyjęcie tego dokumentu do realizacji umożliwi nie tylko budowanie zintegrowanego systemu pomocy społecznej w gminie Bukowsko, ale również stworzy większe szanse na pozyskiwanie dodatkowych źródeł zasilania finansowego, jakimi są środki z budżetu państwa i fundusze pomocowe Unii Europejskiej.

Strategia jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma istotne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa społecznego mieszkańców gminy. Nie jest to dokument sztywny. Wyznacza on kierunki i ramy dla planowanych zmian. W miarę zmieniającej się sytuacji społecznej strategia może być uzupełniona o nowe działania i cele.

PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA STRATEGII

1.Konstytucja RP / Dz.U.nr 78,poz.483 Z 1997r/

Art.71 Konstytucji RP mówi „ Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne, niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych ”

2.Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

Ustawa nakłada na samorząd gminny obowiązek zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty.

W szczególności zadania własne gminy obejmują następujące sprawy:

- 1) ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- 2) gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- 3) wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- 4) lokalnego transportu zbiorowego,
- 5) ochrony zdrowia,
- 6) pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych,
- 7) gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- 8) edukacji publicznej,
- 9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- 10) kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- 11) targowisk i hal targowych,
- 12) zieleni,
- 13) cmentarzy gminnych,
- 14) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego,
- 15) utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- 16) polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej,
- 17) wspierania i upowszechniania idei samorządowej,
- 18) promocji gminy,
- 19) współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- 20) współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

3.Ustawa o pomocy społecznej /Dz.U.nr 64, poz.599 z 2004r.z późn zmianami/

O dnia 1 maja 2004r. obowiązuje ustawa z 12 marca 2004r. o pomocy społecznej, która określa :

- 1) zadania w zakresie pomocy społecznej,
- 2) rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania,
- 3) organizacje pomocy społecznej.

Według ustawy, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. (art.2.1)

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.(art.3.1)

4.Ustawa o świadczeniach rodzinnych /Dz.U.nr 228,poz.2255 z 2003r./

Ustawa reguluje nowy system pozaubezpieczeniowych świadczeń społecznych, finansowany w całości ze środków budżetu państwa, całkowicie odrębny od systemu pomocy społecznej. Zamiast tak jak dotychczas szeregu różnych, niezależnych od siebie świadczeń ustawa ta wprowadza tylko jeden zasiłek rodzinny wraz z dodatkami.

5.Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów /Dz.U.Nr 192, poz. 1378,/

Ustawa weszła w życie 1 października 2008r.zastępując obowiązującą dotychczas ustawę z dnia 22 kwietnia 2005 r. **o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej** .

Ustawa określa :

- 1) zasady pomocy państwa osobom uprawnionym do alimentów na podstawie tytułu wykonawczego, w przypadku bezskutecznej egzekucji;
- 2) warunki nabywania prawa do świadczeń pieniężnych wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, zwanych dalej „Świadczeniami z funduszu alimentacyjnego”;
- 3) zasady i tryb postępowania w sprawach przyznawania i wypłacania świadczeń z funduszu alimentacyjnego; z funduszu alimentacyjnego;
- 5) działania podejmowane wobec dłużników alimentacyjnych.

Fundusz alimentacyjny stanowi system wspierania osób uprawnionych do alimentów środkami finansowymi z budżetu państwa. Prawo do świadczenia z FA przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód netto na osobę w rodzinie w roku poprzedzającym okres świadczeniowy nie przekracza 725 zł.

6.Ustawa o zatrudnieniu socjalnym / Dz.U. Nr 122,poz.1143 z 2003r./

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym stwarza szansę na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Wychodzi również naprzeciw postulatom organizacji pozarządowych, które oczekują od państwa większego zaangażowania w aktywizację i edukację środowisk dotkniętych długotrwałym bezrobociem. Projekt ustawy kładzie nacisk na edukację i aktywizację środowisk marginalizowanych zawodowo i społecznie, a także na wspieranie zatrudnienia dla tych grup. Nowa regulacja ma zastosowanie przede wszystkim do osób, które nie posiadają własnych dochodów, a w szczególności osób bezdomnych w procesie wychodzenia z bezdomności, osób uzależnionych od alkoholu w procesie leczenia, osób uzależnionych od narkotyków w procesie leczenia, osób chorych psychicznie, długotrwale bezrobotnych, byłych więźniów oraz uchodźców.

Tym osobom nowa ustawa oferuje zatrudnienie socjalne, rozumiane jako uczestnictwo w "inkubatorach społecznych" - Centrach Integracji Społecznej - lub jako wspierane zatrudnienie socjalne u przedsiębiorców, w Centrach Integracji Społecznej bądź w ramach własnej działalności gospodarczej w formie spółdzielni.

Drugą formą pomocy przewidzianą w ustawie jest wsparcie zatrudnienia osób, które uległy

wykluczeniu społecznemu. Wsparcie może polegać na skierowaniu danej osoby przez powiatowy urząd pracy do pracy u przedsiębiorcy. W tej sytuacji pracodawca zobowiązuje się do zatrudnienia danej osoby przez okres do 18 miesięcy, zaś powiatowy urząd pracy do refundowania ze środków Funduszu Pracy przedsiębiorcy części wynagrodzenia przez pierwsze 12 dwanaście miesięcy osoby.

Ustawa powołuje do życia Centra Integracji Społecznej, w których osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, np. bezdomne lub uzależnione od alkoholu, będą mogły liczyć na zatrudnienie socjalne. Osoby te będą przebywały w centrach od 1 do 1,5 roku oraz będą otrzymywały pieniądze za wykonywaną pracę. W pierwszym miesiącu pracy wynagrodzenie będzie równe 40 proc. zasiłku dla bezrobotnych, a w okresie do jednego roku - 80 proc. zasiłku.

7.Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego / Dz.U.Nr 111,poz 535 z 1994r z późn. zmianami/

Ustawa reguluje sprawy dot. pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi . Ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. W działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne. W świetle ustawy ochrona zdrowia psychicznego polega w szczególności na :

- 1) promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym,
- 2) zapewnieniu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,
- 3) kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałaniu ich dyskryminacji.

8.Ustawa o pożytku publicznym i wolontariacie /Dz.U.nr 96, poz.873 z 2003r/.

Uchwalona w dniu 24 kwietnia 2003 r. ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest ważnym aktem prawnym, wprowadzającym kompleksowe rozwiązania dotyczące podstawowych dziedzin działalności organizacji pozarządowych w Polsce

Ustawa reguluje zasady:

- 1) prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe i korzystania z tej działalności przez organy administracji publicznej w celu wykonywania zadań publicznych;
- 2) uzyskiwania przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego, oraz funkcjonowania organizacji pożytku publicznego;
- 3) sprawowania nadzoru nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego. Ustawa reguluje również warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz korzystania z tych świadczeń.

9.Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi / Dz.U. 35,poz.230 z 1984 /

Organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego są obowiązane do podejmowania działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu

zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy. Prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gmin.

W szczególności zadania te obejmują:

- 1) zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- 4) wspieranie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- 5) podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,
- 6) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.

Realizacja zadań jest prowadzona w postaci gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, stanowiącego część strategii rozwiązywania problemów społecznych, uchwalanego corocznie przez radę gminy. Program jest realizowany przez ośrodek pomocy społecznej, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej, lub inną jednostkę wskazaną w programie.

10. Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001 z 2004 r)

Ustawa określa zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej.

Zadania te są realizowane na podstawie uchwalanego przez Radę Ministrów Krajowego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia, zawierającego zasady realizacji Europejskiej Strategii Zatrudnienia, zwanego dalej "Krajowym Planem Działań", oraz w oparciu o inicjatywy samorządu gminy, powiatu, województwa i partnerów społecznych.

11. Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2003 r Nr 24, poz. 198)

Ustawa zawiera szereg definicji zjawisk związanych z uzależnieniem od narkotyków.

Uzależnienie od środków odurzających lub środków psychotropowych w rozumieniu wspomnianej ustawy to zespół zjawisk psychicznych lub fizycznych wynikających z działania tych środków lub substancji na organizm ludzki charakteryzujący się zmianą zachowania lub innymi reakcjami psychofizycznymi i koniecznością używania stale lub okresowo tych środków lub substancji w celu doznania ich wpływu w celu doznania ich wpływu na psychikę lub dla uniknięcia następstw wywołanych ich brakiem.

Osoba zagrożona uzależnieniem to osoba, u której zespół zjawisk psychicznych i oddziaływań

środowiskowych stwarza wysokie prawdopodobieństwo powstania zależności od środków odurzających lub substancji psychotropowych, albo osobę sporadycznie używającą środki odurzające lub substancje psychotropowe albo środki zastępcze. Osoba uzależniona to taka, która w wyniku nadużywania środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych albo używania ich w celach medycznych, znajduje się w stanie uzależnienia od tych środków lub substancji.

12.Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 -2020

Strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020 to najważniejszy dokument programowy samorządu województwa. Wyznacza cele i działania, służące podnoszeniu konkurencyjności regionu oraz przełamywaniu istniejących jeszcze strukturalnych problemów gospodarczych i społecznych. Są to wyzwania, którym województwo podkarpackie musi sprostać w dobie postępującego procesu globalizacji, liberalizacji i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Celem strategicznym jest *„podniesienie krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wzrost jej innowacyjności, a tym samym efektywności, która stworzy warunki do zwiększenia zatrudnienia oraz wzrostu dochodów i poziomu życia ludności”*.

Ramy Strategii wyznacza 8 głównych obszarów strategicznych, tj.:

- Gospodarka regionu
- Infrastruktura techniczna
- Obszary wiejskie i rolnictwo
- Ochrona środowiska
- Kapitał społeczny
- Współpraca międzynarodowa
- Ochrona zdrowia
- Zabezpieczenie społeczne.

Obszary te, jako kluczowe dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, określone zostały na podstawie wniosków wynikających z aktualnej diagnozy społeczno-gospodarczej regionu, oraz analizy zachodzących procesów zmian w różnych sferach aktywności województwa.

Metodyka pracy nad strategią

W procesie programowania i opracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bukowsku, istotną rolę odegrały konsultacje społeczne, mające na celu zbudowanie sprawnego modelu organizacyjnego dla realizacji założonych celów na obszarze Gminy Bukowsko.

Uczestnicy budowania strategii

Metoda aktywnego planowania posłużyła dla określenia podstawowych celów, kierunków, oraz działań. Zrealizowana została z udziałem przedstawicieli wiodących środowisk i organizacji:

- przedstawicieli samorządu Gminy Bukowsko
- przedstawicieli organizacji społecznych, fundacji i stowarzyszeń;
- instytucji opieki zdrowotnej;

Proces uspołecznienia opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Uspołecznienie procesu planowania strategicznego jest wymogiem Unii Europejskiej i wiąże się w praktyce z zastosowaniem w procesie planowania, co najmniej dwóch z czterech niżej podanych zasad polityki strukturalnej Unii Europejskiej:

programowanie – obowiązek tworzenia długookresowych strategii i planów rozwoju na poziomie narodowym, wojewódzkim i wszędzie tam, gdzie jest to uzasadnione potrzebami lokalnymi – także na poziomie gmin i powiatów,

subsydiarność – jasne określenie kompetencji władzy wykonawczej różnych szczebli i upoważnienie (na mocy stosowanych aktów prawnych) samorządów do programowania i realizacji polityki społecznej regionu,

partnerstwo – statutowy obowiązek konsultowania polityki społecznej z partnerami społecznymi na każdym poziomie programowania polityki społecznej,

koncentracja – wybór i ustalenie hierarchii priorytetów w ramach programów operacyjnych.

Osoby uczestniczące w pracach nad opracowaniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

1. Henryka Grochoła – Sekretarz Urzędu Gminy Bukowsko
2. Tadeusz Silarski – Przewodniczący Rady Gminy Bukowsko
3. Urszula Rakoczy - Skarbnik Gminy Bukowsko
4. Dorota Brejta – Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bukowsku
5. Czesława Nowaczek – Kierownik referatu Spraw Obywatelskich i Organizacyjnych Urzędu Gminy w Bukowsku
6. Danuta Piszczyńska – Kierownik referatu Gospodarki Nieruchomościami Rolnictwa i Działalności Gospodarczej Urzędu Gminy w Bukowsku
7. Lucyna Wojtowicz – Centrum Pielęgniarstwa Rodzinnego „CARITAS „ W Bukowsku
8. Ewa Marczak - Kierownik Gminnego Zespołu Ekonomiczno Administracyjnego Szkół w Bukowsku
9. Anna Bąk - Dyrektor Zespołu Szkół w Nowotańcu
10. Janusz Sitarz - Dyrektor Zespołu Szkół w Bukowsku
11. Ewa Wojtuszevska – Dyrektor Zespołu Szkół w Pobiednie
12. Barbara Podstawska – Dyrektor Przedszkola Samorządowego w Bukowsku
13. Grzegorz Serwoński – Kierownik Środowiskowego Domu Samopomocy w Wolicy
14. Beata Ogrodnik - Gabinet Fizjoterapii w Bukowsku
15. Maryla Stachowicz – Poradnia Ginekologiczno- Położnicza w Bukowsku.

Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Bukowsko, położona jest na terenie Karpat Zachodnich, w obrębie Dołów Jasielsko – Sanockich i Beskidu Niskiego, na południowy zachód od Sanoka, na terenie powiatu sanockiego w województwie podkarpackim.

Rysunek 1. Mapa powiatu sanockiego

Obszar gminy wynosi 13 679 ha. Granice gminy obejmują 17 miejscowości, w których zamieszkuje łącznie 5 445 mieszkańców. Od południa sąsiaduje z gminą Komańcza, od zachodu z gminą Zagórz, od północy z gminą Zarszyn.

Doły Jasielsko – Sanockie obejmujące północną część gminy to region, który powstał w obrębie mało odpornych warstw krośnieńskich – jest to zachodnia część obniżenia tektonicznego, tzw. centralna depresja karpacka. Obniżenie tektoniczne stanowi ciąg większych i mniejszych kotlin, rozdzielonych przez niskie pogórza, drenowane jest przez rzeki płynące z Beskidu Niskiego. Wysokości bezwzględne wahają się tutaj w granicach od 230 – 300 m n.p.m. (dna dolin) do 300 – 380 m n.p.m. w obrębie pogórzy. Kotlinki są płaskie, często o geometrycznym kształcie, wypełniają je osady rzeczne, niekiedy jeziorne i organiczne. W rzeźbie przeważają niskie pogórza o stokach rzadko przekraczających 10⁰. U progu Beskidu Niskiego liczne są płaty starych, plejstoceńskich stożków napływowych.

Rysunek 2. Mapa gminy Bukowsko

Granica obszaru chronionego krajobrazu Beskidu Niskiego na terenie gminy Bukowsko ma następujący przebieg: drogą Pielnia – Bukowsko w kierunku południowym do miejscowości Bukowsko, dalej w kierunku północno – wschodnim wzdłuż drogi Bukowsko – Sanoczek do miejscowości Sanoczek.

Okres wegetacyjny w gminie trwa przeciętnie 200 dni w roku, okres zalegania pokrywy śnieżnej waha się w granicach 60 – 80 dni, liczba dni z przymrozkami waha się od 110 – 120 w roku, a dni mroźnych jest około 30. Średnia roczna suma opadów waha się w granicach 700 – 900 mm. Ilość opadów uzależniona jest od wyniesienia nad poziom morza. Większa część opadów przypada na wiosnę i początek lata. Najpogodniejszymi okresami w roku są koniec lata i jesień. Zima jest okresem o największym zachmurzeniu. Średnia roczna temperatura wynosi 8⁰, średnia stycznia – 3⁰, średnia lipca 18⁰. Najkorzystniejsze warunki klimatu lokalnego posiadają stoki o nachyleniach powyżej 5% i o ekspozycji dostłonecznej –

południowej, południowo – wschodniej i południowo – zachodniej. Są to tereny, które otrzymują największą ilość energii słonecznej i pozostają najdłużej pod wpływem działania promieni słonecznych. Jako tereny dobrze usłonecznione posiadają bardzo korzystne warunki termiczno – wilgotnościowe odpowiednie dla osadnictwa, rolnictwa. Zbocza o ekspozycji północnej i nachyleniach powyżej 5% są terenami zacienionymi, zimnymi, posiadają złe warunki termiczno wilgotnościowe niekorzystne dla rozwoju rolnictwa i osadnictwa.

Wyjątkowo niekorzystne warunki klimatu lokalnego panują w wąskich, głęboko wciętych dolinach. Są to tereny spływu i stagnacji zimnych i wilgotnych mas powietrza. W ich obrębie zaznacza się wyraźna inwersja temperatury, dochodzi ona do 3⁰ różnicy między dnami dolin i sąsiadujących z nimi stoków. W obrębie dolin występują zastoiska mgieł oraz zimnych mas powietrza (częste przymrozki).

Gmina Bukowsko jest gminą rolniczą. Użytki rolne stanowią ponad 55% całego obszaru gminy. Lasy i grunty leśne stanowią blisko 41,3 % powierzchni całej gminy, najbardziej zalesione są następujące miejscowości:

- Przybyszów (73% powierzchni wsi),
- Ratawica (72 % powierzchni wsi),
- Wola Sękowa (72 % powierzchni wsi),
- Bełchówka (70% powierzchni wsi),
- Tokarnia (63 % powierzchni wsi),
- Płonna (53 % powierzchni wsi),
- Karlików (48 % powierzchni wsi),
- Wola Piotrowa (47 % powierzchni wsi).

Kompleksy leśne na terenie gminy Bukowsko mają charakter mieszany, dominują zespoły bukowe z domieszką jodły pospolitej. Do gatunków drzew stosunkowo często spotykanych w okolicznych lasach należą również: jawor, osika, lipa drobnolistna i dąb.

W rękach osób fizycznych znajduje się 18 % lasów, gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych, co stanowi 1 014 ha, natomiast w zarządzie Państwowych Gospodarstw Leśnych – Nadleśnictwa Lesko i Rymanów pozostaje 4113 ha. Gmina Bukowsko jest właścicielem ponad 1 117 ha gruntów zlokalizowanych na terenie gminy oraz gmin sąsiednich. Najwięcej gruntów będących własnością gminy Bukowsko zlokalizowanych jest w miejscowościach Wola Sękowa, Przybyszów, Bukowsko oraz Wolica.

O rolniczym charakterze gminy świadczy między innymi struktura użytkowania gruntów. Użytki rolne stanowią ponad 55% całego obszaru gminy. Lasy i grunty leśne stanowią blisko 41,3 % powierzchni całej gminy. Gmina Bukowsko jest właścicielem ponad 1 117 ha gruntów zlokalizowanych na terenie gminy oraz gmin sąsiednich. Najwięcej gruntów będących własnością gminy Bukowsko zlokalizowanych jest w miejscowościach Wola Sękowa, Przybyszów, Bukowsko oraz Wolica.

1.Zagospodarowanie przestrzenne

1.1. Infrastruktura komunikacyjna

Łączna długość dróg wojewódzkich na terenie gminy Bukowsko wynosi 18,85 km, powiatowych 20,10 km. Stan drogi wojewódzkiej jest zadawalający, natomiast drogi powiatowe są w dużym stopniu ulepszone, jednak ich wartość techniczną i eksploatacyjną

należy uznać za niespełniającą aktualnych wymogów transportu i komunikacji; wymagają modernizacji np.: odnowy nawierzchni, odwodnienia, remontów przepustów, mostów itp. W kompetencji Samorządu Gminy Bukowsko znajduje się 81 km dróg gminnych. Przedstawione dane pokazują, że gmina posiada znaczną ilość dróg gminnych, w tym o nawierzchni twardej ulepszonej 71 km – 87,65% ogółu, gruntowej 6 km - 12,35% ogółu. Gmina nie dysponuje wystarczającymi funduszami na drogi oraz nie ma sprzętu niezbędnego do prowadzenia robót drogowych. W odniesieniu do dróg powiatowych należy stwierdzić, że są w wysokim stopniu zdegradowane. Występują jeszcze odcinki dróg powiatowych o nawierzchni nieutwardzonej.

Ścieżki rowerowe

Na terenie gminy Bukowsko istnieją trasy rowerowe po drogach gruntowych:

- od Zboisk przez Bełchówkę, Kamienne do Karlikowa i Przybyszowa,
- od Bukowska przez Wolę Jaworową, Wolę Sękową do Nowotańca.

Komunikacja zbiorowa

Teren gminy obsługuje PT. KONTRA, wzdłuż drogi wojewódzkiej i dróg powiatowych. Na terenie gminy Bukowsko znajdują się trzy stacje paliw w miejscowości Bukowsko i Nadolany . Jest to ilość wystarczająca do obsługi terenu gminy, jak i ruchu zewnętrznego.

Gminy w obecnej chwili posiada niewiele miejsc parkingowych. Znajdują się one przeważnie przy drogach oraz obiektach użyteczności publicznej.

1.2. Gospodarka wodno – ściekowa

Sposoby zaopatrzenia w wodę i unieszkodliwiania ścieków są bardzo zróżnicowane. W miejscowościach o skoncentrowanej zabudowie zaopatrzenie w wodę oparte jest głównie na wodociągach wiejskich i lokalnych. Na pozostałych terenach dominuje indywidualne zaopatrzenie w wodę z własnych studni. Ścieki z terenów gospodarstw i posesji indywidualnych odprowadzane są głównie do zbiorników bezodpływowych lub przepływowych włączanych często do cieków powierzchniowych. Większe obiekty posiadają z reguły urządzenia do podczyszczania ścieków lub własne oczyszczalnie.

Na terenie gminy działają wodociągi we wsiach Nagórzany, Nowotaniec, Nadolany, Wola Piotrowa, Wola Sękowa, Tokarnia, Bukowsko. Wsie Wola Sękowa, Nowotaniec, Nadolany, Nagórzany opierają zaopatrzenie w wodę na ujęciu powierzchniowym na potoku Sanoczek. Wieś Wola Piotrowa, Tokarnia posiadają własne wodociągi oparte na źródłach naturalnych. Bukowsko zaopatrywane jest w wodę dwoma wodociągami grawitacyjnymi z ujęciami wód źródłanych w rejonie Bukowicy i przysiółka Brogówka.

Zarówno ujęcia wód, jak i też same wodociągi budowane były systemem gospodarczym. Szacuje się, że ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę korzysta ok. **74% mieszkańców gminy.**

Największym źródłem zagrożenia i przyczyną zanieczyszczenia wód powierzchniowych są ścieki z miejscowości położonych nad samymi ciekami, jak i w ich dolinach oraz zanieczyszczenia przestrzenne z terenów rolniczych. Ścieki z gospodarstw domowych gromadzone są głównie w osadnikach bezodpływowych lub odprowadzane do

pobliskich cieków.

Na terenie gminy ścieki z terenów budownictwa mieszkaniowego odprowadzane są do szamb bezodpływowych. Gmina nie posiada centralnego systemu kanalizacji. We wsiach Bukowsko, Nowotaniec i Wola Piotrowa funkcjonują małe oczyszczalnie ścieków dla potrzeb obiektów użyteczności publicznej. Gmina podjęła już prace związane z realizacją programu kanalizacji.

Gospodarka odpadami komunalnymi na terenie gminy jest zadawalająca – gmina posiada własne wysypisko śmieci, prowadzona jest zorganizowana zbiórka i segregacja śmieci. Mimo tej zorganizowanej gospodarki odpadami na terenie gminy występują dzikie wysypiska śmieci. Śmietniska zlokalizowane są przy drogach, w dolinach potoków i na obrzeżach terenów leśnych oraz zainwestowanych. Prowadzi to do obniżenia walorów krajobrazowych i przyrodniczych gminy, zagrożenia sanitarnego wód oraz pożarowego lasów, a także prowokuje do dalszego gromadzenia odpadów.

1.3. Infrastruktura energetyczna

Gminę w zakresie dostaw energii elektrycznej obsługuje Rejon Energetyczny Sanok, Rzeszowskiego Zakładu Energetycznego S.A. Zasilanie gminy odbywa się liniami elektroenergetycznymi średniego napięcia 15 kv i 30 kv. Tereny gminy Bukowsko, zaliczone zostały do obszarów o przeciętnym standardzie sieci średnich i niskich napięć.

Nie odpowiadają one w pełni wymogom koniecznym do pewnego i niezawodnego jakościowo zasilania zakładów usługowych i produkcyjnych, oraz wyposażenia gospodarstw domowych. Przez teren gminy przebiega obecnie linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kv relacji GPZ Besko GPZ Rzepedź.

1.4. Gazownictwo

Gmina jest zgazyfikowana. Dostawy gazu odbywają się gazociągami średnioprężnymi z Sanoka i Zarszyna. Warunki zaopatrzenia w gaz ocenia się jako dobre. Z gazu sieciowego korzystają następujące miejscowości: Nadolany, Nowotaniec, Nagórzany, Wola Sękowa, Dudyńce, Pobiedno, Zboiska, Wolica, Bukowsko, Wola Piotrowa.

1.5. Telefonizacja

Całość gminy jest stelefonizowana, istnieje także dobra łączność bezprzewodowa, sąsiedztwo masztu antenowego trzech operatorów ERA GSM, PLUS GSM, CENTERTEL.

2. Charakterystyka gospodarki na terenie gminy

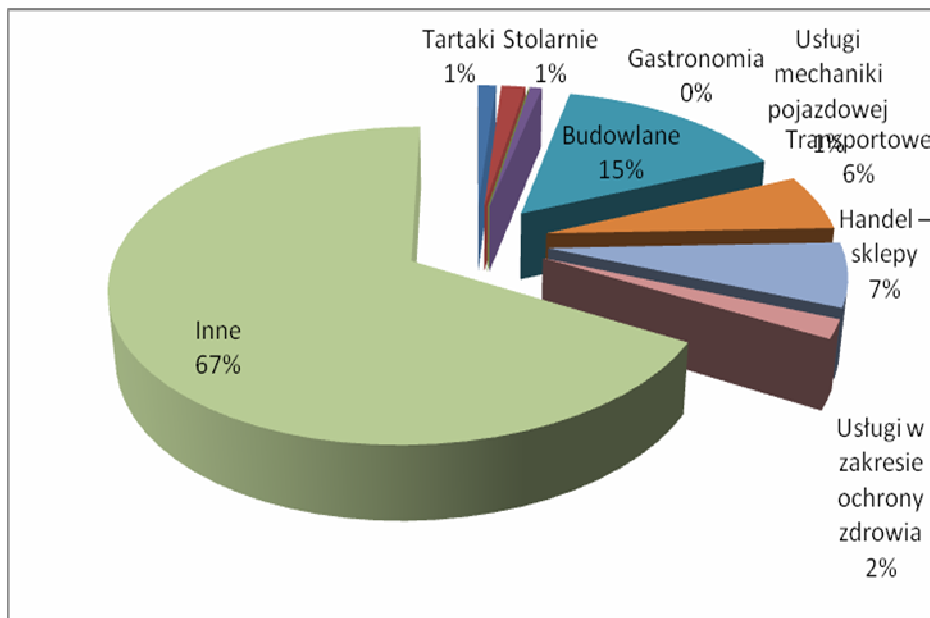
Na terenie gminy Bukowsko jest zarejestrowanych 254 podmiotów gospodarczych. Poniższa tabela przedstawia rodzaje i ilość prowadzonych działalności na terenie Gminy Bukowsko na dzień 31.10.2008r.

Tabela 1. Podmioty gospodarcze prowadzące działalność na terenie gminy Bukowsko

Rodzaj prowadzonej działalności	Ilość podmiotów
Tartaki	3
Stolarnie	4
Gastronomia	0
Usługi mechaniki pojazdowej	2
Budowlane	38
Transportowe	15
Handel – sklepy	17
Usługi w zakresie ochrony zdrowia	5
Inne	170
O g ó ł e m	254

Źródło: ewidencje UG w Bukowsku.

Rysunek 3. Podmioty gospodarcze prowadzące działalność na terenie gminy Bukowsko

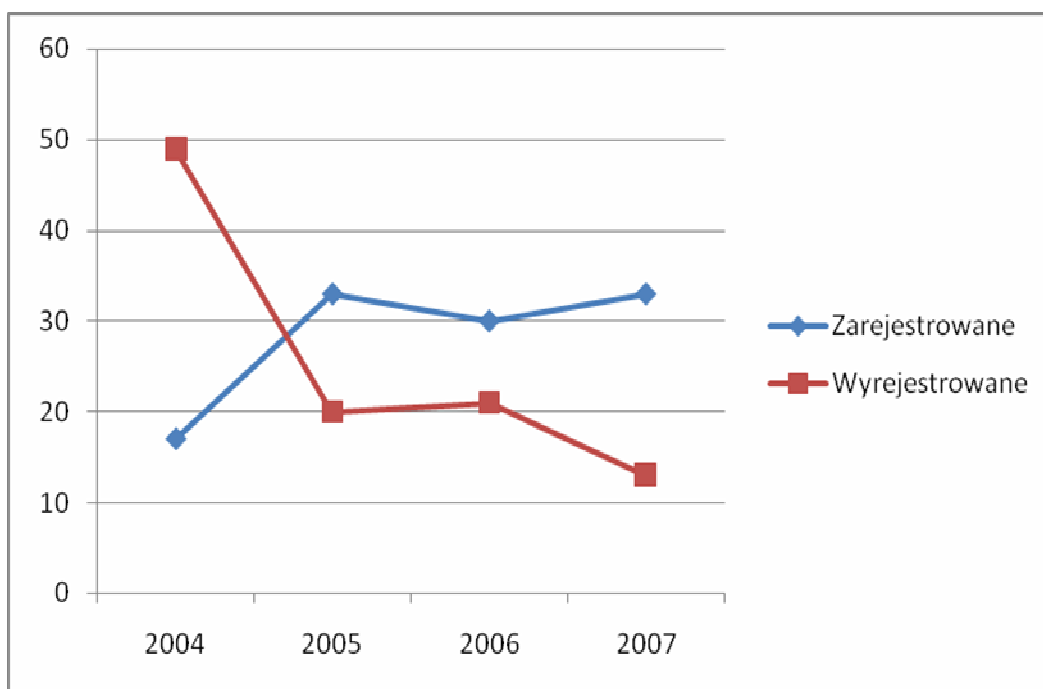
Źródło: ewidencje UG w Bukowsku.

Tabela 2. Liczba zarejestrowanych i wyrejestrowanych działalności gospodarczych na terenie gminy.

Rok	Zarejestrowane	Wyrejestrowane
2004	17	49
2005	33	20
2006	30	21
2007	33	13

Źródło: ewidencje UG w Bukowsku.

Rysunek 4. Liczba zarejestrowanych i wyrejestrowanych działalności gospodarczych na terenie gminy.

Jak wynika z powyższego liczba zarejestrowanych działalności od 3 lat kształtuje się na podobnym poziomie, spada natomiast liczba wyrejestrowanych podmiotów.

Gmina Bukowsko posiada rolniczy charakter. Głównymi kierunkami produkcji rolnej są: uprawy zbóż, chów bydła rzeźnego i mlecznego oraz hodowla trzody chlewnej.

Większość gospodarstw posiada charakter wielokierunkowy, obecnie rolnicy posiadający gospodarstwa o większych arealach przechodzą w gospodarstwa specjalizujące się w produkcji towarowej. W jedenastu miejscowościach w gminie Bukowsko działalność rolniczą na mniejszą lub większą skalę prowadzi **782 rolników** nie wliczając tych, którzy posiadają zakupiony grunt w gminie Bukowsko. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 7 ha. Około 60 % gospodarstw rolnych prowadzi produkcję rolną jedynie na samowżywienie rodziny. Wysokie ceny środków produkcji rolnej jak: paliwo, nawozy, materiał siewny, środki ochrony roślin są główną przyczyną do ograniczania produkcji rolnej, co jednocześnie prowadzi do ubożenia ludności wiejskiej.

Z uwagi na ciężkie do uprawy i o słabej kulturze gleby w gminie Bukowsko, niejednokrotnie zmuszają rolników do zmiany kierunku działalności rolniczej.

Na terenie gminy Bukowsko działają dwie Gminne Spółdzielnie "Samopomoc Chłopska" prowadząc działalność handlowo-usługową. GS "SCH" Bukowsko posiada własną piekarnię, hotel z restauracją "Zajazd pod Bukowicą".

W chwili obecnie w gminie funkcjonuje kilkanaście gospodarstw agroturystycznych oferujących wysoki standard usług turystycznych, wypoczynek na wsi w gospodarstwach rolnych w bezpośrednim kontakcie z przyrodą, czystym powietrzem i czystą wodą.

3. Turystyka i kultura w gminie

Obszar gminy Bukowsko zaliczany jest do jednych z atrakcyjniejszych krajobrazowo regionów województwa. Unikalne zabytki kultury materialnej decydują o dużych walorach historycznych i krajobrazowych. Teren gminy posiada warunki do rozwoju różnorodnych form turystyki ekologicznej, kulturowej, agroturystyki.

Bardzo istotnym elementem krajobrazotwórczym gminy są lasy. Mozaika lasów, oraz drobnoprzestrzennych użytków rolnych (głównie pastwisk i łąk, lasów i zagajników śródpolnych) podnosi atrakcyjność turystyczno – widokową oraz sprzyja zachowaniu bioróżnorodności. W krajobraz wpisały się przede wszystkim kościoły, cmentarze oraz parki. Degradująco na krajobraz wpływają niszczące, niezagospodarowane obiekty.

Tereny porolne w szybkim tempie objęte są sukcesją naturalną. Zabudowa mieszkaniowa z okresu normatywów urbanistycznych i powstająca zabudowa zwłaszcza na terenach eksponowanych widokowo burzą harmonię widoku. Starych, drewnianych budynków zostało już niewiele i znikają jeden po drugim. Właściwie jedyną szansą na ich zachowanie wydaje się wykorzystanie ich do celów rekreacyjnych przy dopuszczonej modernizacji i unowocześnieniu wnętrza. Prawie w każdej miejscowości znajduje się dom ludowy służący mieszkańcom wsi i Gminy do organizacji imprez środowiskowych. Domu ludowe są w różnym stanie technicznym i budowane w różnych okresach, stąd ich stan techniczny jest zróżnicowany i niektóre domy wymagają remontu. Nadzór i opiekę fachową w dziedzinie kultury sprawuje Biuro Promocji i Integracji Europejskiej Gminy Bukowsko, które przejęło zadania Gminnego Ośrodka Kultury poszerzone o zagadnienia dotyczące współpracy zagranicznej.

W oparciu o istniejącą bazę kulturalną realizowane są przez gminę Bukowsko następujące zadania:

Organizacja zadań kulturalnych o zasięgu lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim:
„Świąteczne kołędowanie” – obrzędy Bożego Narodzenia
Konkurs poezji „Poeci i pisarze dzieciom” – pory roku
„Wielkanocne pisanki” – obrzędy świąt Wielkanocnych
„Bukowski Turniej Żołnierzy Rezerwy” – dla rezerwistów „Regionalny Turniej Sprawności Obronnej” – dla młodzieży „Muzykanty - folklor bez granic” – spotkania kapel ludowych
„Młodzież – wychowanie dla integracji europejskiej”
„Bukowskie Prezentacje Folkloru Młodych” – ogólnopolski festiwal piosenki i muzyki ludowej dla dzieci
„Festyn rodzinny z okazji „Dnia Wojska Polskiego”
„Ziemia Ojców Naszych” – dla młodzieży szkolnej
„Zimowa Spartakiada Młodzieży” – sport i rekreacja

Gmina posiada pełnowymiarowe, boiska sportowe do piłki nożnej wraz z zapleczem socjalnym, boiska do gry w siatkówkę, wyciąg narciarski, ścieżki spacerowe i szlaki turystyczne.

W gminie Bukowsko, działają takie kluby sportowe jak: LKS Bukowianka - Bukowsko, LKS Cosmos - Nowotaniec, LKS Sokół - Pobiedno, dzieci i młodzież zrzeszone są w uczniowskich klubach sportowych, w których odnoszą swoje pierwsze sukcesy na arenie krajowej i międzynarodowej.

Popularnym sportem uprawianym na terenie gminy jest tenis stołowy.

Na terenie gminy odbywają się cykliczne imprezy sportowe jak zawody sprawnościowe strażaków, zawody piłki nożnej.

Prawdziwą zimową wizytówką Bukowska jest jeden z najdłuższych w Bieszczadach **wyciąg narciarski w Karlikowie**, do którego ściągają amatorzy sportów zimowych nie tylko z naszego regionu, ale i całej Polski. Wyciąg wyposażony jest w oświetlenie, oraz dośnieżanie sztuczne stoku, posiada wypożyczalnię sprzętu oraz szkółkę jazdy.

Oprócz wyciągu atrakcją sportowo-rekreacyjną gminy są stadniny koni w Woli Sękowej i Zboiskach, które oferują: naukę jazdy konnej, przejażdżki, kilkudniowe rajdy konne, kuligi.

4.Sytuacja demograficzna w gminie

Gmina Bukowsko zamieszkiwana jest przez 5 445 mieszkańców. analiza struktury wiekowej wykazuje, iż 60,3 % mieszkańców to osoby w wieku 19 – 65 lat, osoby powyżej 65 roku życia stanowią ogółu. Gmina zamieszkiwana jest przez 2710 kobiet i 2708 mężczyzn.

Tabela 3. Liczba mieszkańców gminy zameldowanych na pobyt stały na dzień 30 września 2008 r

Obwód	miejsowość	Liczba mieszkańców
Bukowsko	Bukowsko	1.786
	Kamienne	1
	Karlików	129
	Płonna	9
	Wola Piotrowa	318
	Tokarnia	232
Nowotaniec	Nadolany	663
	Nagórzany	322
	Wola Sękowa	245
	Nowotaniec	424
Pobiedno	Dudyńce	198
	Pobiedno	567
	Wolica	299
	Zboiska	244
	Ratnawica	8
Razem		5.445

Źródło: ewidencje UG w Bukowsku.

Analizując rozwój liczby ludności w gminie w latach 1998-2002 stale ubywało nam ludności w wyniku emigracji natomiast w latach 2002-2007 należy podkreślić że stale przybywa mieszkańców. W roku 2002 było 5173 osoby, obecnie jest 5418. mimo niewielkiej ilości urodzeń w porównaniu do lat poprzednich wzrost nastąpił z migracji i napływu osób w wyniku nawiązanych małżeństw. Osoby te poprzez budowy własnych domów wiążą się z gminą na stałe.

Tabela 4. Statystyka mieszkańców na dzień 23 czerwca 2008 roku

Lp	Wieś	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
1	Bukowsko	1777	903	874
2	Kamienne	1	1	0
3	Karlików	128	64	64
4	Płonna	9	5	4
5	Nagórzany	321	155	166
6	Nadolany	662	322	340
7	Nowotaniec	424	200	224

8	Wola Sękowa	245	125	120
9	Dudyńce	197	109	88
10	Pobiedno	560	275	285
11	Wolica	298	135	163
12	Zboiska	243	124	119
13	Ratnawica	8	3	5
15	Tokarnia	230	133	97
16	Wola Piotrowa	316	155	161
	Ogółem	5419	2709	2710

Źródło: ewidencje UG w Bukowsku.

Rysunek 5. Statystyka mieszkańców na dzień 23 czerwca 2008 roku

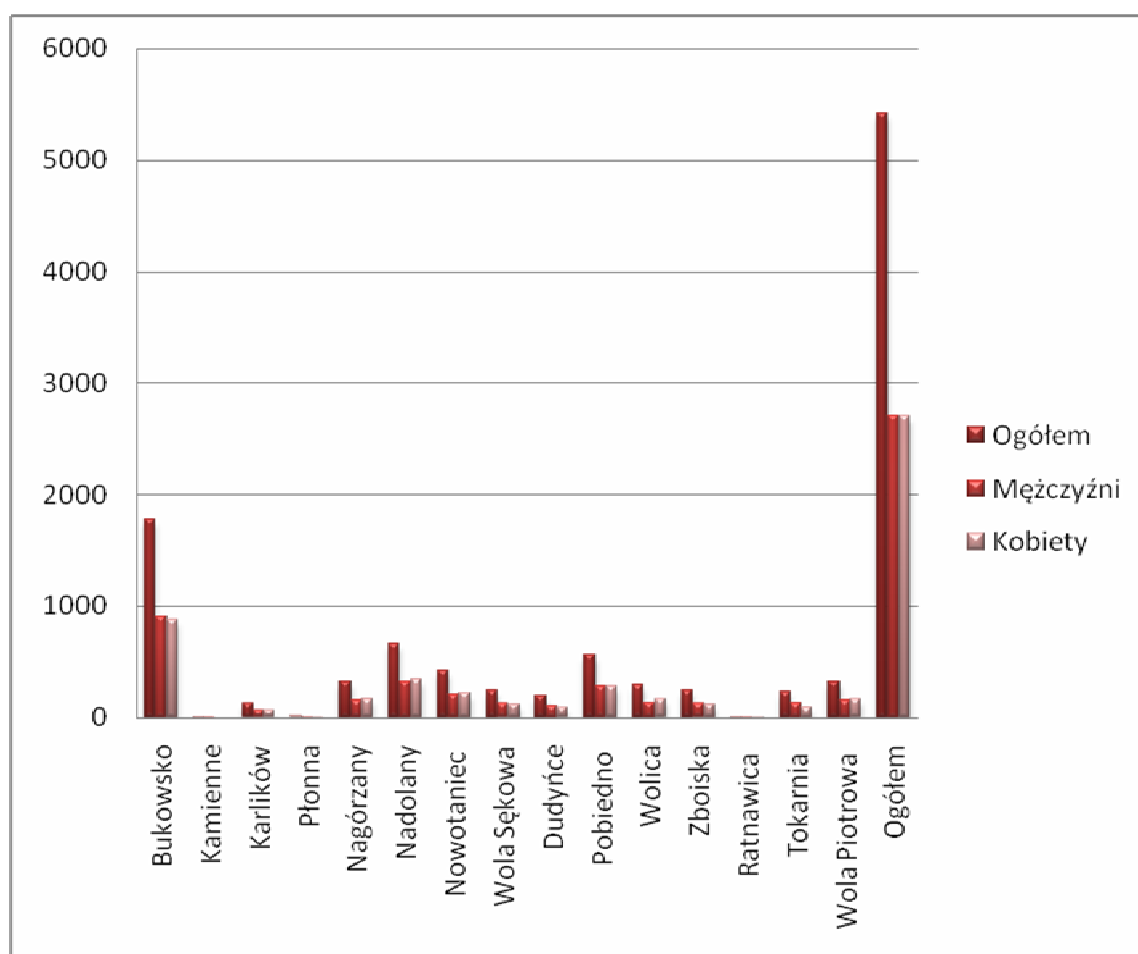
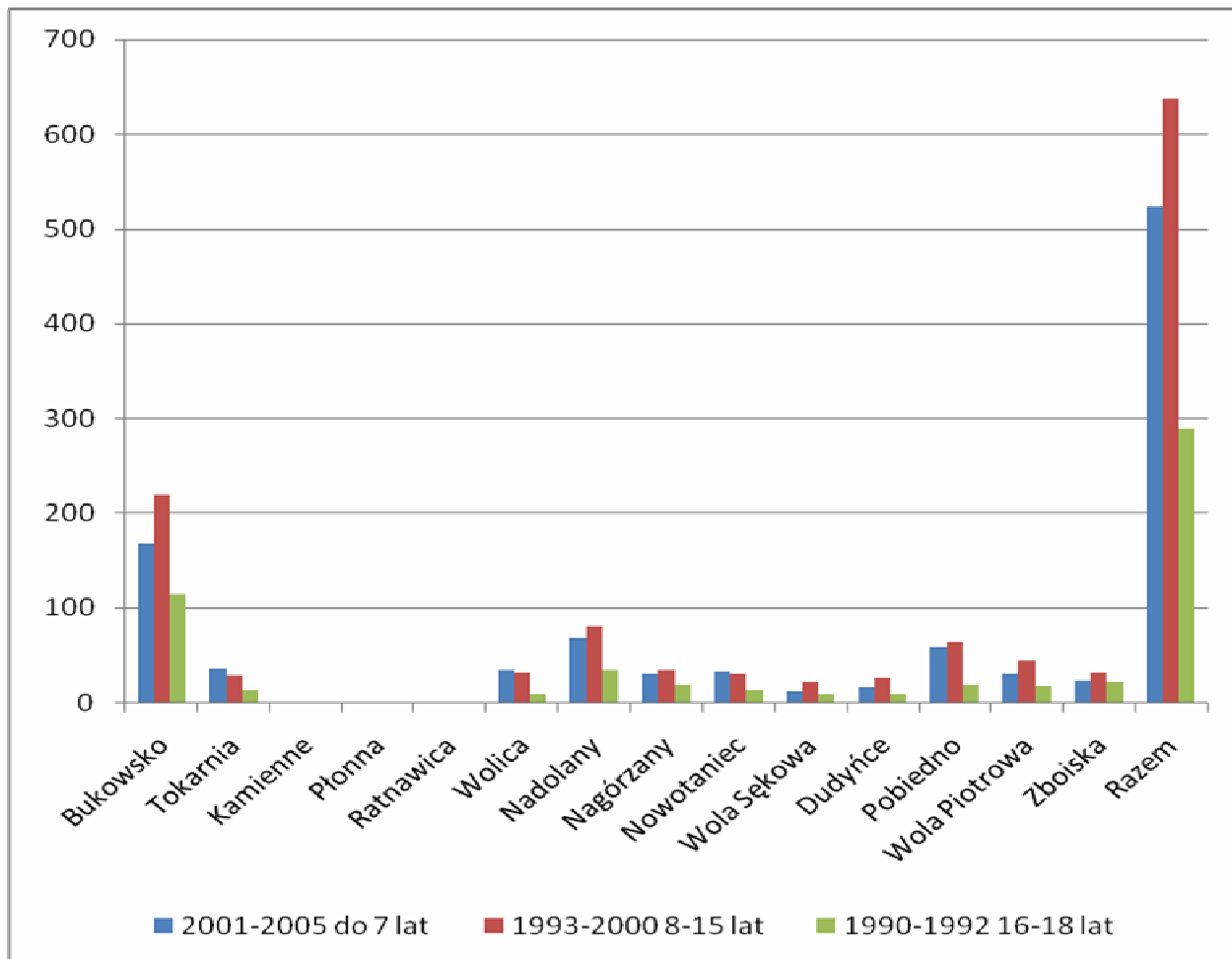

Tabela 5. Liczba dzieci w poszczególnych miejscowościach

Miejscowość	2001-2005 do 7 lat	1993-2000 8-15 lat	1990-1992 16-18 lat
Bukowsko	168	220	115
Tokarnia	36	29	14
Kamienne	0	0	0
Płonna	1	2	0
Ratnawica	0	2	1
Wolica	35	32	10
Nadolany	68	81	34
Nagórzany	30	35	19
Nowotaniec	33	31	13
Wola Sękowa	12	22	10
Dudyńce	16	26	10
Pobiedno	59	64	19
Wola Piotrowa	31	45	18
Zboiska	23	32	22
Razem	524	637	290

Źródło: ewidencje UG w Bukowsku.

Rysunek 6. Liczba dzieci w poszczególnych miejscowościach

Źródło: ewidencje UG w Bukowsku.

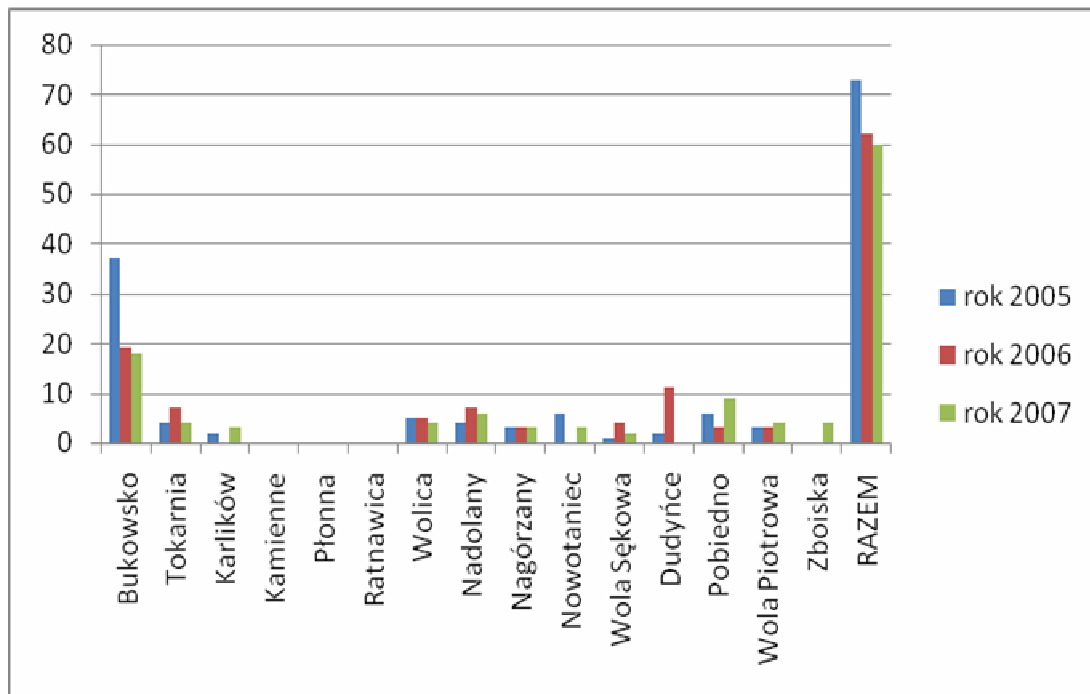
Jeżeli chodzi o liczbę dzieci w latach 1990-1997 średnio rodziło się ponad 80 dzieci natomiast od roku 1997 nastąpił spadek urodzin przy czym najmniej urodziło się w roku 1998 i 2002 (53). W ostatnich 3 latach średnio rodziło się po 70 dzieci.

Tabela 6. Przyrost naturalny z rozbiem na poszczególne miejscowości gminy
w latach 2005-2007

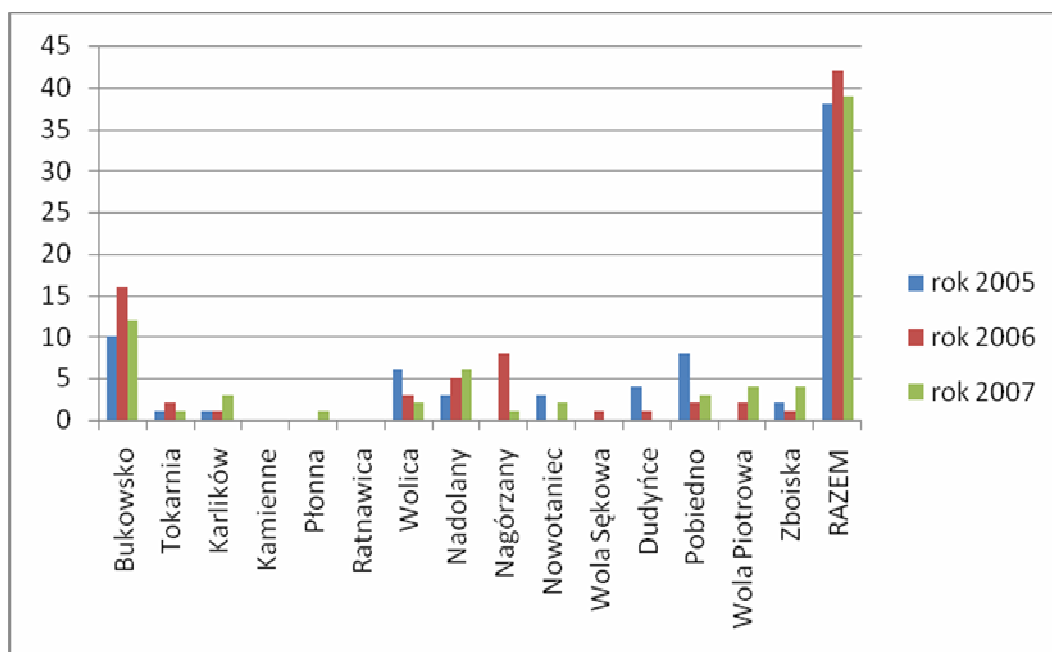
Miejscowość	Rok 2005			Rok 2006			Rok 2007		
	urodz	zgon	PN	urodz	zgon	PN	urodz	zgon	PN
Bukowsko	37	10	27	19	16	3	18	12	6
Tokarnia	4	1	3	7	2	2	4	1	3
Karlików	2	1	1	0	1	-1	3	3	0
Kamienne	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Płonna	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Ratnawica	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wolica	5	6	-1	5	3	2	4	2	2
Nadolany	4	3	1	7	5	2	6	6	0
Nagórzany	3	0	3	3	8	-5	3	1	2
Nowotaniec	6	3	3	0	0	3	3	2	1
Wola Sękowa	1	0	1	4	1	-1	2	0	0
Dudyńce	2	4	-2	11	1	3	0	0	0
Pobiedno	6	8	-2	3	2	9	9	3	3
Wola Piotrowa	3	0	3	3	2	1	4	4	4
Zboiska	0	2	2	0	1	1	4	4	4
RAZEM	73	38	35	62	42	18	60	39	39

Źródło: ewidencje UG w Bukowsku.

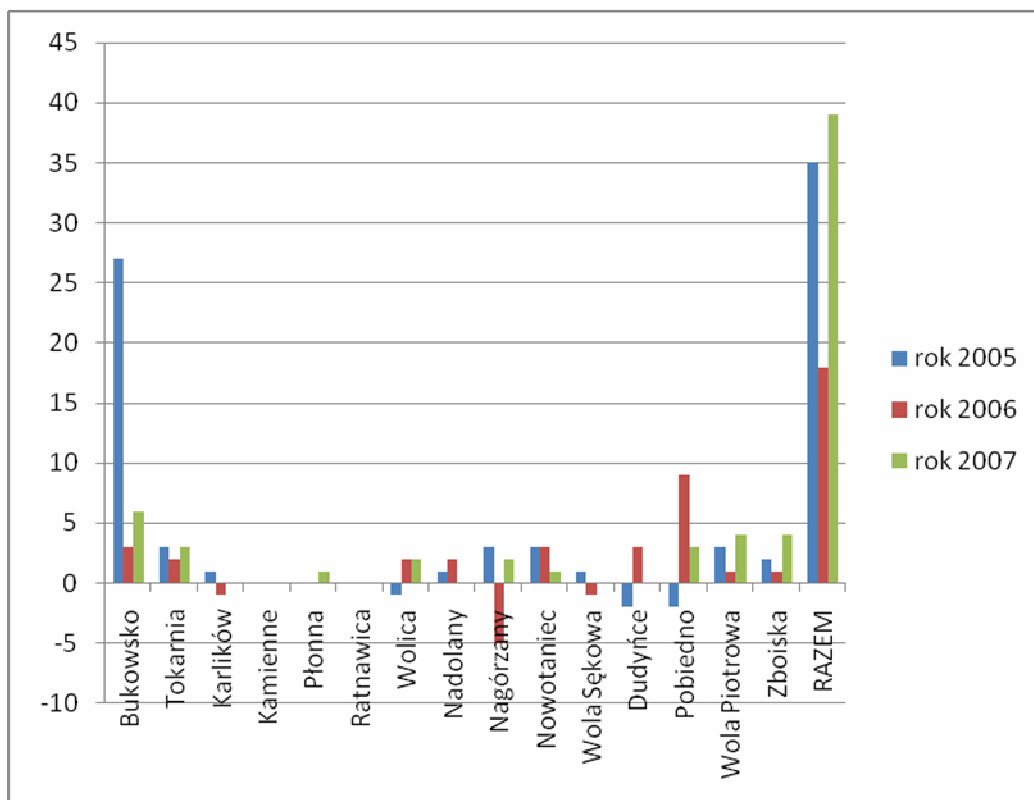
Rysunek 7. Liczba dzieci w poszczególnych miejscowościach - liczba urodzeń

Rysunek 8. Liczba dzieci w poszczególnych miejscowościach - liczba zgonów

Rysunek 9. Liczba dzieci w poszczególnych miejscowościach - przyrost naturalny

W porównaniu z innymi gminami w powiecie w ostatnim pięcioletniu mamy saldo dodatnie 0,7% w przyroście naturalnym i 0.1 w migracji, przy czym rośnie w poszczególnych latach od ujemnego w 2006 o 25% w roku do dodatniego w latach 2005 o 0,5%. w niektórych wsiach liczba ludności pozostaje bez zmian w ostatnich 3 latach: Karlików, Wola Sękowa, Dudyńce, Zboiska.

Tabela 7. Migracje ludności na terenie gminy Bukowsko w latach 2005-2007

LATA	Wymeldowania	Zameldowania
2005	36	64
2006	48	34
2007	41	45

Źródło: ewidencje UG w Bukowsku.

Rysunek 10. Migracje ludności na terenie gminy Bukowsko w latach 2005-2007

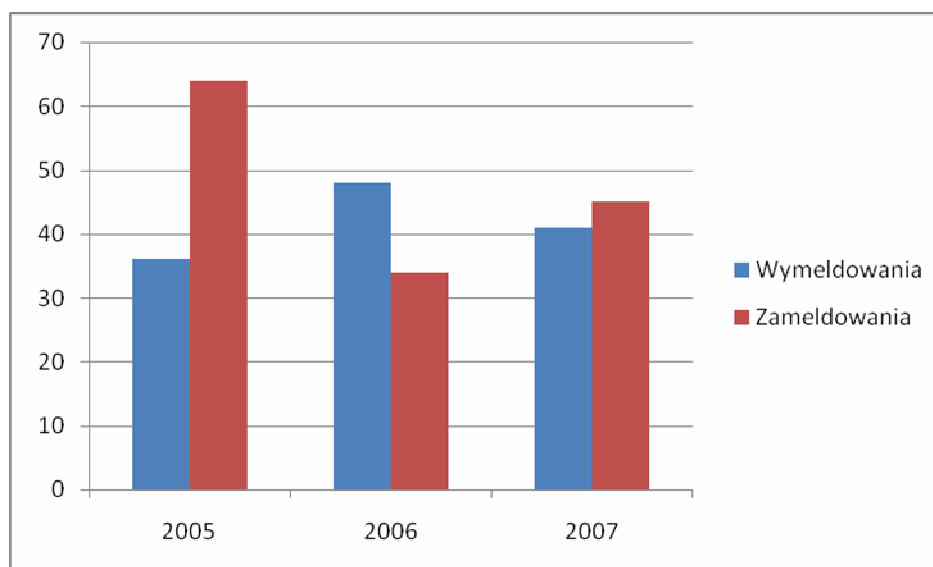

Tabela 8. Liczba osób wg wieku.

Osoby wg płci	Wiek przedprodukcyjny	%	Wiek produkcyjny	%	Wiek poprodukcyjny	%	gmina
mężczyźni	734	13,5	1740	32,2	234	4,3	2708
Kobiety	717	13,2	1524	28,1	470	8,7	2700
Razem	1451	26,7	3264	60,3	704	13,0	5409

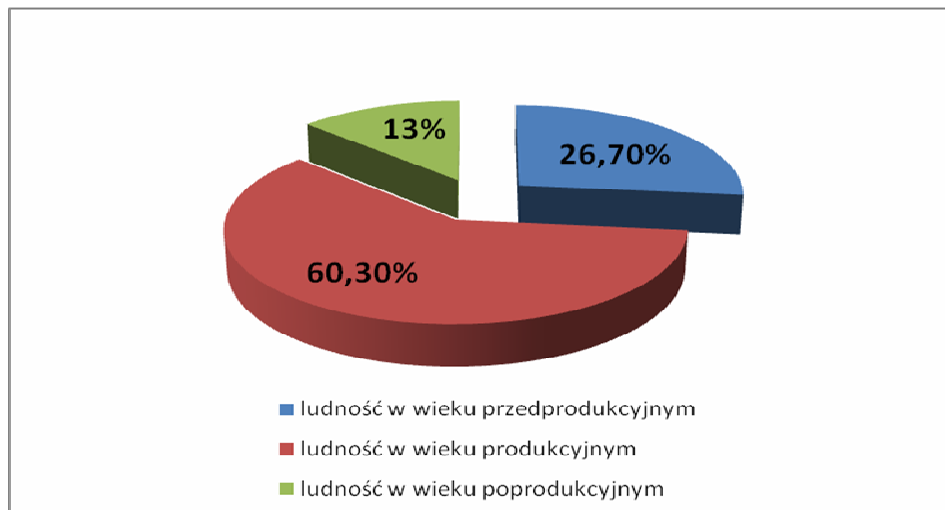
Źródło: ewidencje UG w Bukowsku.

Tabela 9. Struktura wg. wieku ludności.

Miejscowość	1943		1933-1942		76 i więcej	
		W tym kobiet		W tym kobiet		W tym kobiet
Bukowsko	14	7	109	63	78	52
Tokarnia	1	0	16	9	5	3
Karlików	0	0	8	6	3	1
Kamienne	0	0	0	0	0	0
Płonna	0	0	1	1	1	0
Ratnawica	0	0	2	2	1	0
Wolica	4	3	14	7	19	16
Nadolany	1	1	46	33	53	34
Nagórzany	2	0	18	13	25	16
Nowotaniec	3	0	35	24	22	14
Wola Sękowa	1	0	15	7	34	17
Dudyńce	2	1	14	7	10	7
Pobiedno	4	2	43	23	31	22
Wola Piotrowa	3	1	16	11	16	3
Zboiska	2	1	15	6	17	15
Razem	37	16	352	212	315	200

Źródło: ewidencje UG w Bukowsku

Rysunek 11. Struktura wg wieku ludności

Wskaźnikiem obrazującym strukturę wiekową ludności jest współczynnik osób w wieku nieprodukcyjnym (osoby do lat 18 oraz mężczyźni powyżej 65 roku życia i kobiety powyżej 60 lat) na 100 osób w przedziale wieku poprodukcyjnego.

W wieku poprodukcyjnym obecnie jest 704 osoby co stanowi 21,5 osób na 100 osób w wieku produkcyjnym.

W wieku przedprodukcyjnym osoby stanowią 26,7 % mieszkańców, w wieku poprodukcyjnym 13% liczba osób w wieku poprodukcyjnym maleje bowiem wieku produkcyjnym wchodzi osoby z wyżu demograficznego, ale coraz więcej osób jest samotnie mieszkających.

6. Edukacja w gminie

W gminie Bukowsko znajdują się trzy Zespoły Szkół w miejscowości Bukowsko, Pobiedno i Nowotaniec. W skład zespołów Szkół wchodzi Szkoły Podstawowe i Gimnazja. Do Zespołu Szkół w Nowotańcu w roku szkolnym 2007/08 zostało włączone Przedszkole Samorządowe.

W szkołach podstawowych w roku szkolnym 2008/09 naukę pobiera 415 uczniów.

W 3 gimnazjach działających w gminie w roku szkolnym 2008/2009 kształcą się 265 młodych ludzi.

W gminie Bukowsko funkcjonują 2 przedszkola w miejscowości Bukowsko i Nowotaniec, do których łącznie uczęszcza 97 dzieci. W Zespołach Szkół i Przedszkolach łącznie zatrudnionych jest 96 nauczycieli, w tym 73 nauczycieli na pełnym etacie, a 23 w niepełnym wymiarze czasu pracy. Z ogólnej liczby zatrudnionych nauczycieli 41 posiada status nauczyciela dyplomowanego, 28 osób to nauczyciele mianowani, 21 nauczyciele kontraktowi, oraz 6 stażystów. 6 nauczycieli posiada wykształcenie wyższe magisterskie z przygotowaniem pedagogicznym, 7 ukończyło studia licencjackie, tylko 3 nauczycieli posiada niższe kwalifikacje.

Obwody Szkolne

Do Zespołu Szkół w Bukowsku, uczęszczają uczniowie z miejscowości Bukowsko, Tokarnia, Wola Piotrowa, Karlików i Płonna.

Do Zespołu Szkół w Nowotaniecu, uczęszczają uczniowie z miejscowości Nowotaniec, Nagórzany, Nadolany, Wola Sękowa.

Do Zespołu Szkół w Pobiednie, uczęszczają uczniowie z Pobiedna, Dudyniec, Zboisk, Wolicy i Markowiec.

Liczba uczniów przedstawiona w tabelach.

Tabela 10. Szkoły podstawowe w gminie Bukowsko w roku szkolnym 2008/09.

Miejscowość	Liczba szkół	Liczba uczniów
Bukowsko	1	176
Pobiedno	1	122
Nowotaniec	1	117
R a z e m	3	515

Źródło: Dokumentacja znajdująca się w Zespole Ekonomiczno - Administracyjnym Szkół w Bukowsku.

Rysunek 12. Szkoły podstawowe w gminie Bukowsko w roku szkolnym 2008/09.

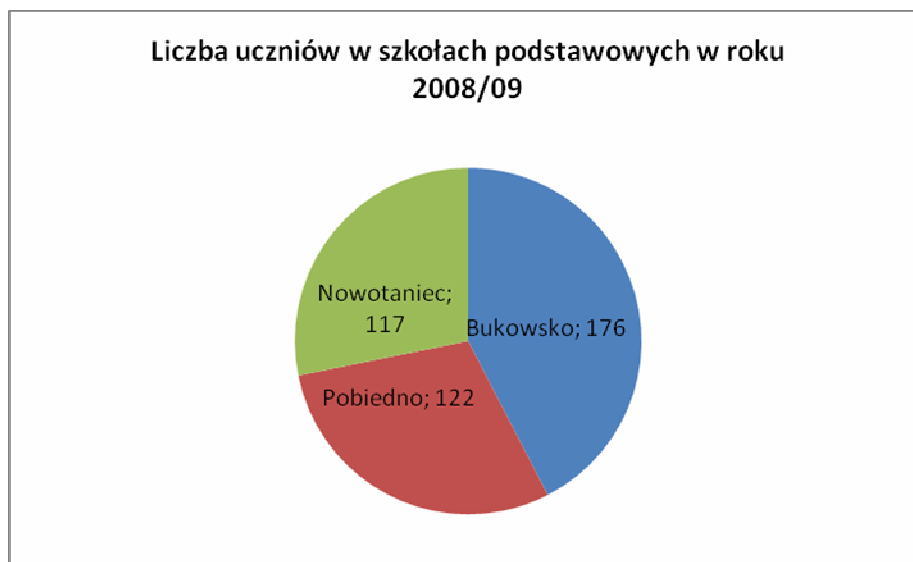
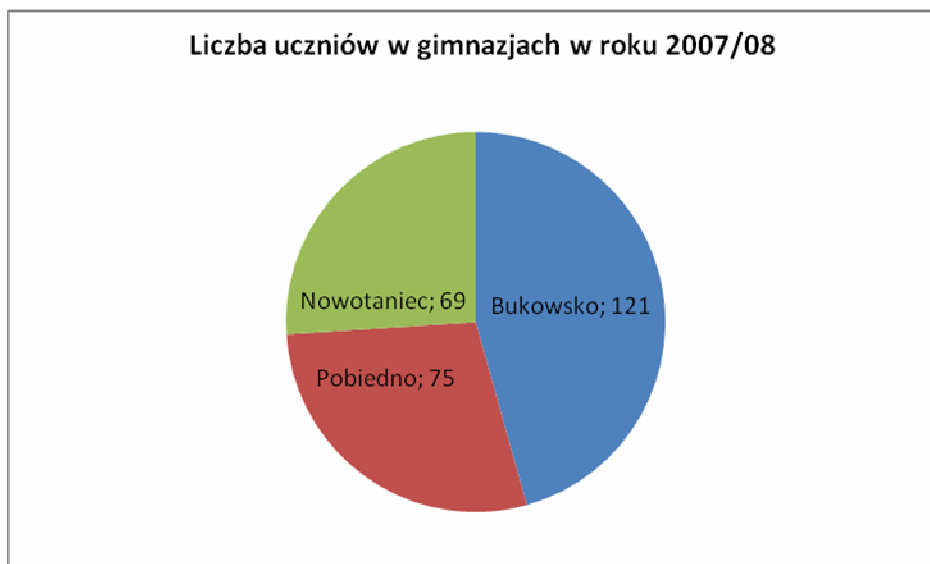

Tabela 11. Gimnazja w gminie Bukowsko w roku szkolnym 2007/08.

Miejscowość	Liczba szkół	Liczba uczniów
Bukowsko	1	121
Pobiedno	1	75
Nowotaniec	1	69
R a z e m	3	265

Źródło: Dokumentacja znajdująca się w Zespole Ekonomiczno - Administracyjnym Szkół w Bukowsku.

Rysunek 13. Gimnazja w gminie Bukowsko w roku szkolnym 2007/08.

Źródło: Dokumentacja znajdująca się w Zespole Ekonomiczno - Administracyjnym Szkół w Bukowsku.

6.1 Działalność Zespołu Szkół w Bukowsku.

W Zespole Szkół w Bukowsku edukacja dzieci odbywa się w trzech budynkach. Budynek A- główny budynek szkolny wybudowany w latach 50- tych. Jest to budynek piętrowy posiadający 9 dużych sal klaso- pracowni. Warunki sanitarno- higieniczne są bardzo dobre. Budynek po kapitalnym remoncie, nowe sanitariaty, sprawne centralne ogrzewanie, bieżącą ciepłą wodą. W budynku mieszczą się dwie pracownie komputerowe z dostępem do internetu. Podjazd do szkoły oraz łazienki na parterze przystosowane są dla osób niepełnosprawnych.

Budynek „B” jest to nowa pełno-wymiarowa sala gimnastyczna o wymiarach 18x36 m połączona wejściem z głównym budynkiem oświatowym. Korzystają z niej nie tylko uczniowie szkoły z Bukowska, lecz także z innych szkół. Sala jest wynajmowana klubom sportowym i grupom osób chętnych do uprawiania sportu.

Aby zajęcia odbywały się na jedną zmianę, dzieci nauczania początkowego pobierają naukę w budynku należącym do Parafii zw. „ Katechetówką”. Jest w nim 3 sale lekcyjne, koło budynku ładny plac do zabaw. Dla uczących się tam dzieci panują dogodne warunki .

W szkole w roku szkolnym 2008/09 realizowane są następujące profilaktyczne programy:

- „Znajdź właściwe rozwiązanie” – program antynikotynowy
- „Zawsze trzymaj formę” – program prozdrowotny dotyczący zbilansowanej diety i aktywności fizycznej
- „Zawsze razem „ - program profilaktyki chorób zakaźnych i przewlekłych
- „Nie pál przy mnie proszę” - profilaktyka uzależnień
- „Jak żyć z ludźmi” – umiejętności interpersonalne
- „Wolność oddechu i zdrowy uśmiech”

Przy Zespole Szkół działa również stołówka i świetlica szkolna, w której przebywają uczniowie w oczekiwaniu na autobus odwożący ich do domu po skończonych lekcjach.

W roku szkolnym 2008/09 ze stołówki korzysta 120 uczniów.

Zespół Szkół w Bukowsku posiada liczne, dobre warunki do prowadzenia edukacji dzieci i młodzieży, lecz także występują strony słabe, do których zaliczamy:

- zbyt mała ilość godzin przeznaczona na dodatkowe zajęcia oraz zajęcia rewalidacyjne,
- brak pracowni specjalistycznych (przedmiotowych)
- występują liczne grupy na zajęciach z techniki, informatyki i języków obcych,
- brak możliwości realizacji programów poza lekcjami, ze względu dużą liczbę uczniów dojeżdżających do szkoły,
- boisko szkolne wymaga kapitalnego remontu oraz wyposażenia w urządzenia do prowadzenia zajęć z W.F.

- elewacja głównego budynku edukacyjnego jest bardzo zniszczona. Należy wykonać termoizolację całego obiektu – docieplenie wraz z elewacją oraz malowanie dachu na budynku „A”
- zniszczone jest ogrodzenie placu szkolnego, należy wykonać nowe ogrodzenie i zagospodarować teren wokół szkoły.
- szkoła posiada małą ilość sprzętu sportowego, mało pomocy dydaktycznych, ubogi księgozbiór w bibliotece szkolnej
- zbyt mała ilość godzin na dodatkowe zajęcia rewalidacyjne i koła zainteresowań.

6.2 Działalność Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Pobiednie

Edukacja dzieci i młodzieży odbywa się w 3 budynkach oświatowych.

Budynek „A” główny budynek szkolny wybudowany w latach 50- tych., posiadający 8 klaso-pracowni. W budynku „ B” po adaptacji pomieszczeń w Domu Młodego Rolnika mieszczą się 3 klaso - pracownie i świetlica ze stołówką szkolną. W obecnym roku szkolnym z dożywiania w Pobiednie korzysta 91 uczniów. W budynku „C”, który został adaptowany z garaży , powstała pracownia internetowa . Istniejące budynki są w dobrym stanie technicznym. Występująca ilość sal dydaktycznych umożliwia uczniom naukę na jedną zmianę.

Do realizacji zadań edukacyjnych szkoła posiada również:

- dwie pracownie komputerowe – 25 stanowisk z dostępem do Internetu,
- bibliotekę z pracownią ICIM,
- świetlicę szkolną,
- boisko sportowe.

Głównym mankamentem występującym w szkole, to brak sali gimnastycznej, gdzie lekcje w-f odbywają się na korytarzu szkolnym i utrudniają prowadzenie zajęć w salach lekcyjnych.

W chwili obecnej prowadzi się budowę sali gimnastycznej z zapleczem.

Do końca 2008r.budynek będzie wybudowany w stanie surowym z wprawioną stolarką, a całkowite oddanie go do użytku przewidziane jest na 2010 rok.

W szkole realizowane są różne programy profilaktyczne, takie jak :

- Szkolny Program Profilaktyki wspólnie z Sanepid – em:„Zawsze razem”
- „Uwolnić oddech – zapobiegaj astmie”
- „Radosny uśmiech – Radosna przyszłość”
- „Trzymaj formę”

MOCNE STRONY jakie posiada Zespół Szkół w Pobiednie to:

- dobrze wykwalifikowana kadra pedagogiczna,
- ilość nauczycieli dyplomowanych,
- możliwość korzystania przez uczniów z bezpłatnej, dodatkowej oferty edukacyjnej, np. kół zainteresowań, zajęć wyrównawczych, korekcyjnych, świetlicy, pomocy pedagoga czy logopedy, świetlicy,
- stołówka szkolna – możliwość korzystania z posiłku,
- dbałość o rozwój fizyczny uczniów, organizacja zajęć sportowych,
- umożliwianie uczniom nauki dwóch języków obcych,
- dostępność pomieszczeń szkolnych i wyposażenia do użytku dla wszystkich uczniów (sprzęt audiowizualny, komputery),
- uzyskiwanie przez uczniów sukcesów w konkursach artystycznych, zawodach sportowych,
- w 100% kontynuacja przez uczniów nauki w szkole ponadgimnazjalnej,
- szkoła jest bezpieczna, nie występuje zjawisko agresji i przemocy,
- dobra współpraca ze środowiskiem,
- w miarę możliwości podejmowane są działania w celu wzbogacenia i unowocześnienia bazy.

SŁABE STRONY

- brak sali gimnastycznej,
- brak pracowni przedmiotowych,
- niedostateczne wyposażenie w pomoce dydaktyczne,
- brak możliwości dowożenia uczniów spoza miejscowości, w której znajduje się szkoła,
- na zajęcia pozalekcyjne,
- niskie wyniki na sprawdzianie i egzaminie końcowym,
- brak przygotowania przedszkolnego dla dzieci w wieku 3 – 5 lat,
- małe fundusze na bieżące remonty,
- brak monitoringu w szkole,
- brak odpowiedniego zaplecza socjalnego i gospodarczego szkoły,
- ubóstwo części społeczności lokalnej,
- niedostateczne działania w zakresie zwiększenia dostępności osób niepełnosprawnych do szkoły,
- niewystarczający system motywowania uczniów i nauczycieli,
- brak zainteresowania ze strony części społeczności lokalnej działalnością szkoły,
- lokalizacja szkoły - przechodzenie przez jezdnię jest bardzo niebezpieczne dla uczniów.

6.3 Działalność Zespół Szkół w Nowotańcu

W chwili obecnej edukacja dzieci i młodzieży odbywa się w dwóch budynkach. Główny budynek posiada 13 sal lekcyjnych w pełni zabezpieczający potrzeby szkoły. Jest w bardzo dobrym stanie, straszy jedynie wyglądem zewnętrznym. Drugi budynek w którym mieści się przedszkole wchodzące w strukturę organizacyjną szkoły, jest w bardzo złym stanie technicznym. Obecnie w części budynku „A” prowadzone są prace adaptacyjne, do którego w pierwszym kwartale 2009r. zostanie przeniesione przedszkole.

Placówka szkolna dysponuje 10 salami lekcyjnymi, 2 pracownikami komputerowymi, biblioteka szkolną. Zajęcia szkolne odbywają się na jedna zmianę.

Niewątpliwie dużym mankamentem organizacji pracy szkoły jest brak sali gimnastycznej, boisk szkolnych, placu zabaw dla dzieci. W perspektywie najbliższych kilku lat ma to ulec poprawie, gdyż już rozpoczęto budowę sali gimnastycznej z dużym zapleczem i poczyniono kroki zmierzające do budowy boisk szkolnych. Ze względów lokalowych placówka nie posiada świetlicy szkolnej, jednakże prowadzi dożywianie dzieci w stołówce mieszczącej się w budynku przedszkola. Liczba dożywianych dzieci wynosi -79 osób.

W Zespole Szkół w Nowotańcu prowadzone są zajęcia pozalekcyjne takie jak:

- UKS
- Klub Młodych Matematyków
- Kółko teatralne
- Gry i zabawy ogólnorozwojowe
- Koło informatyczne
- Zespół muzyczny
- Koło polonistyczne
- Kółko języka niemieckiego i angielskiego
- Zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze

W szkole realizowane są także programy profilaktyczne .

- „Szkolny program profilaktyczny”
- „Radosny uśmiech”
- „Trzymaj formę”

Do prawidłowego funkcjonowania szkoły należy wykonać następujące prace :

- ukończenie adaptacji pomieszczeń na przedszkole, kuchnię i stołówkę,
- ukończenie budowy Sali gimnastycznej,
- utworzenie świetlicy szkolnej,
- zakup autobusu na dowóz dzieci,
- budowa boisk sportowych,
- utworzenie i wyposażenie placu zabaw,
- wzbogacenie bazy środków dydaktycznych i zasobów bibliotecznych.

MOCNE STRONY jakie posiada Zespół Szkół w Nowotańcu

- szkoła diagnozuje potrzeby i oczekiwania środowiska w zakresie organizacji pracy
- uczniowie korzystają z szerokiej oferty zajęć pozalekcyjnych,
- przedmiotowe systemy oceniania są rzetelnie opracowane,
- dokonywana jest szczegółowa analiza jakościowa i ilościowa osiągniętych wyników nauczania,
- nauczyciele stosują różnorodne metody pracy z uczniami,
- szkoła posiada tytuł „Szkoły z klasą” oraz certyfikat przystąpienia do Wojewódzkiej Sieci Szkół Promujących zdrowie,
- szkoła opracowała i przyjęła procedury postępowania w przypadku różnych sytuacji ryzykownych,
- szkoła podejmuje współpracę z różnymi instytucjami i aktywnie uczestniczy w życiu środowiska lokalnego,
- udział w ogólnopolskich programach i projektach,
- szkoła pozyskuje liczne środki pozabudżetowe,
- nauczyciele angażują się w prace na rzecz szkoły i środowiska,
- prowadzone są dodatkowe, bezpłatne zajęcia przygotowujące uczniów do sprawdzianu i egzaminu,
- szkoła osiąga zadawalające wyniki z egzaminów zewnętrznych.

SŁABE STRONY SZKOŁY

Oprócz dobrych stron jakie występują w szkole w Nowotańcu, pojawiają się także strony słabe do których zaliczamy

- brak bazy sportowej, świetlicy i stołówki szkolnej,
- brak placu zabaw oraz wyposażenia dla najmłodszych dzieci,
- brak pracowni przedmiotowych,
- słabe wyposażenie w pomoce dydaktyczne,
- brak własnego autobusu, uczniowie dojeżdżają do szkoły autobusem kursowym,
- przerwy nie dostosowane do warunków BHP,
- ergonomia pomieszczeń lekcyjnych i korytarzy.

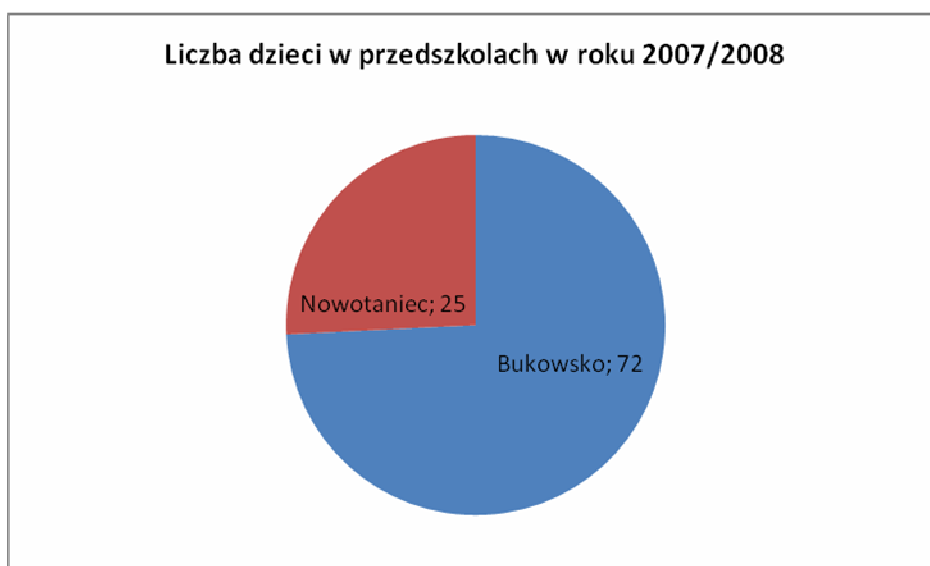
W gminie Bukowsko funkcjonują 2 przedszkola: w miejscowości Bukowsko i Nowotaniec, do których w roku szkolnym 2008/2009 uczęszcza łącznie 97 dzieci.

Tabela 12. Przedszkola w gminie Bukowsko w roku 2007/08.

Miejscowość	Liczba przedszkoli	Liczba dzieci
Bukowsko	1	72
Nowotaniec	1	25
Razem	2	97

Zródło: Dokumentacja znajdująca się w Zespole Ekonomiczno - Administracyjnym Szkół w Bukowsku.

Rysunek 14. Tabela nr Przedszkola w gminie Bukowsko w roku 2007/08.

Przedszkole Samorządowe w Bukowsku istnieje od 1981 roku.

Jest to budynek murowany, corocznie w miarę posiadanych środków poprawiane są w nim warunki pracy i nauki. W stosunku do potrzeb mieszkańców gminy, przedszkole w Bukowsku posiada niewystarczającą kubaturę pomieszczeń do przyjęcia chętnych do przedszkola. Sale edukacyjne są skąpo wyposażone w zabawki i pomoce naukowe, na placu zabaw brak prostych urządzeń jak huśtawki czy karuzele.

Przedszkole Samorządowe w Nowotańcu mieści się w budynku drewnianym, bardzo starym, panują w nim bardzo złe warunki lokalowe. Budynek nie nadaje się do remontu. W październiku 2008r. w budynku szkolnym w Nowotańcu rozpoczęły się prace adaptacyjne, gdzie po ich zakończeniu będzie zlokalizowane przedszkole i uruchomiona stołówka szkolna prowadząca dożywianie dzieci. Termin zakończenia prac przewiduje się na koniec lutego 2009 roku.

7. Ochrona zdrowia

Podstawową opiekę medyczną na terenie gminy świadczą lekarze kontraktowi w Bukowsku, Nowotańcu i Pobiednie a opiekę specjalistyczną Przychodnia Rejonowo – Specjalistyczna w Sanoku .Opiekę szpitalną mieszkańcom gminy zapewnia Szpital w Sanoku, oraz inne ośrodki leczenia zamkniętego, z którymi Podkarpacka Kasa Chorych zawarła kontrakty. Na terenie gminy działa 1 gabinet stomatologiczny, oraz dwie apteki.

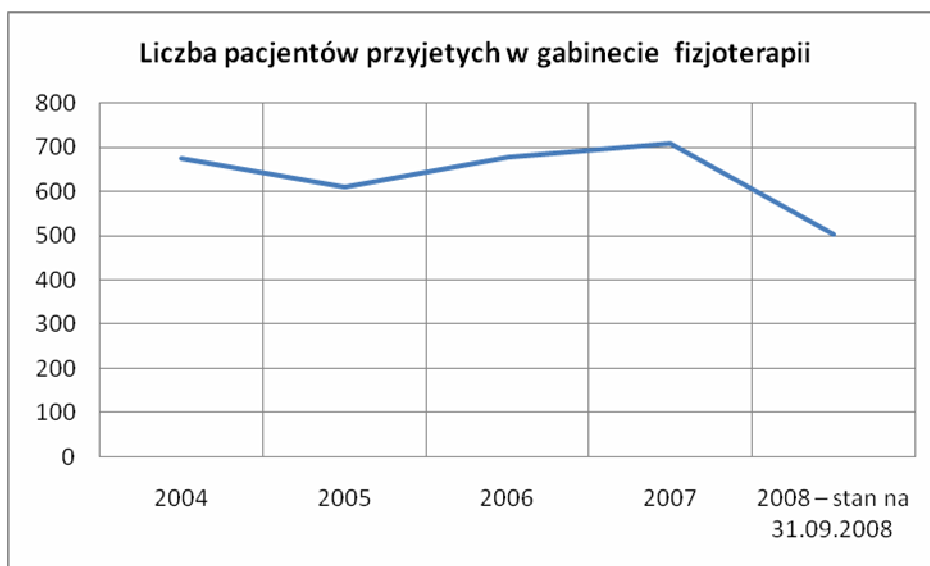
Przy Ośrodku Zdrowia w Bukowsku, działa gabinet fizjoterapii, świadczący usługi dla wszystkich mieszkańców gminy. W gabinecie fizjoterapii zatrudnionych jest 4 rehabilitantów. Poniższa tabela przedstawia ilość pacjentów przyjętych w gabinecie fizjoterapii w latach 2004-2008.

Tabela 13. Liczba pacjentów przyjętych w gabinecie fizjoterapii w Bukowsku w latach 2004 do 31.09.2008.

Rok	Liczba pacjentów
2004	675
2005	611
2006	677
2007	709
2008 – stan na 31.09.2008	502

Źródło: Dokumentacja Gabinetu Fizjoterapii w Bukowsku.

Rysunek 15. Liczba pacjentów przyjętych w gabinecie fizjoterapii w Bukowsku w latach 2004 do 31.09.2008.

Źródło; Dokumentacja gabinetu fizjoterapii w Bukowsku

Zakres świadczeń wykonywanych przez rehabilitantów zatrudnionych w gabinecie fizjoterapii:

1. FIZYKOTERAPIA:

- galwanizacja
- jonoforeza
- diadynamik
- interdyn
- prądy Tauberta
- prądy Tens
- elektrostymulacja
- ultradźwięki
- laser
- lampa Solux, UV
- magnetronic

2. KINEZYTERAPIA

3. MASAŻ LECZNICZY

W celu ułatwienia dostępu do gabinetu osobom niepełnosprawnym istnieje potrzeba wybudowania podjazdu i parkingu dla tych osób.

W Bukowsku działa również Centrum Pielęgniarstwa Rodzinnego „CARITAS” Archidiecezji Przemyskiej.

W zakres działania CENTRUM wchodzi :

- opieka medyczna nad całą rodziną tj. opieka pielęgniarek środowiskowo-rodzinnych;
- opieka położnej nad kobietą w ciąży i połogu i noworodkiem do 2 miesiąca życia.

Pielęgniarka w środowisku nauczania i wychowania, obejmuje opieką dwie szkoły podstawowe i gimnazja, oraz dwa przedszkola. Pielęgniarki środowiskowo-rodzinne mają pod opieką 3948 osób w tym 26 środowisk nowo rozpoznanych. Pielęgniarki środowiskowo-rodzinne wykonują następujące świadczenia :

- świadczenia profilaktyczne – 1258;
- świadczenia diagnostyczne – 710;
- świadczenia pielęgnacyjne – 788;
- świadczenia lecznicze – 3291;
- wizyty patronażowe – 112;
- szczepienia przeciw grypie – 105.

Centrum pielęgniarstwa rodzinnego w Bukowsku dba także o higienę szkolną którą jest objętych 588 uczniów. W szkołach wykonano :

- badania bilansowe dla 140 uczniów;
- badania przesiewowe dla 246 uczniów;
- szczepienia – objętych nimi było 321 uczniów;
- oraz porady profilaktyczne, dla 2429 uczniów.

Pod opieką położnej środowiskowo-rodzinnej znajdują się 2402 kobiety, która obejmuje:

- odwiedziny patronażowe - 217;
- odwiedziny profilaktyczne u ciężarnych i położnic - 311;
- odwiedziny profilaktyczne u noworodków – 212;
- świadczenia diagnostyczne – 368;
- świadczenia lecznicze i pielęgnacyjne – 533
- świadczenia profilaktyczne (planowanie rodziny) – 341

Poradnia ginekologiczna położnicza w Bukowsku przyjęła w 2007 roku 1022 kobiet, w tym 252 kobiety w ciąży. Mankamentem jest fakt ,że lekarz ginekolog przyjmuje tylko jeden dzień w tygodniu. Poradnia nie posiada aparatu USG, jak również detektora tętna płodu. Badania USG pacjentki muszą wykonywać w poradniach w Sanoku, gdzie czas oczekiwania na ich wykonanie jest bardzo długi.

8.Pomoc Społeczna

Rozwiązywaniem problemów związanych z pomocą społeczną zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bukowsku.

W Ośrodku zatrudnionych jest 5 osób, w tym;

kierownik, 3 pracowników socjalnych w tym 1 zatrudniony na ½ etatu, oraz specjalista do spraw świadczeń rodzinnych.

Ośrodek realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej jak też zadania wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych i ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Zadania z zakresu pomocy społecznej, realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej poprzez pomoc środowiskową i instytucjonalną.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie krytycznych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie samodzielnie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ona osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia podstawowych potrzeb i umożliwia im życie w godnych warunkach.

Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym, poprzez udzielanie wsparcia, podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integrację ze środowiskiem społecznym.

Pomoc społeczna uzupełnia system polityki społecznej. Jest to ostatnie ogniwo zabezpieczenia społecznego.

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: (art.17 ustawy o pomocy społecznej, Dz.U. Nr 64 poz. 593)

- 1) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- 2) sporządzanie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej;
- 3) udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- 4) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- 6) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- 7) przyznawanie i wypłacanie zasiłków na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- 8) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie nie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- 9) praca socjalna;
- 10) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 11) prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych;
- 12) tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną;
- 13) dożywanie dzieci;
- 14) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- 15) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- 16) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu informatycznego;
- 17) utworzenie i utrzymanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników.

Do zadań własnych gminy należy:

- 1) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- 2) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- 3) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowania do nich osób wymagających opieki;
- 4) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy:(art.18 ustawy o pomocy społecznej, Dz.U. Nr 64 poz. 593)

- 1) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- 2) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- 3) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 4) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową i ekologiczną;
- 5) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 6) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: (art.7 ustawy o pomocy społecznej, Dz.U. Nr 64 poz. 593)

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- braku umiejętności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Prawo do świadczeń finansowych z pomocy społecznej osoba lub rodzina nabywa gdy - dochód miesięczny netto nie przekracza kryterium dochodowego (dla osoby samotnej -**477 zł.**, dla osoby w rodzinie - **351 zł.**) przy jednoczesnym wystąpieniu jednego z powodów wymienionych art.7 lub

innych okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy społecznej(kwoty kryterium dochodowego podlegają waloryzacji)Planując działania w zakresie pomocy społecznej na terenie gminy należy brać pod uwagę n/w czynniki:

- zgodność działań z długoletnimi planami rozwoju gminy,
- możliwości finansowe gminy w zakresie realizacji zadań lokalnej polityki społecznej,
- bezrobocie,
- strukturę ludności

Ośrodek Pomocy Społecznej podejmuje działania w oparciu o diagnozy indywidualne, oraz poszczególnych grup środowiskowych.

Wyłączając zadania zlecone, na które OPS otrzymuje środki finansowe z budżetu państwa, realizacja pozostałych zadań ściśle zależy od środków finansowych przeznaczonych na ten cel przez Gminę. Rozwiązywanie problemów społecznych wymaga znacznych środków finansowych. Zadania realizowane przez pomoc społeczną finansowane są z budżetu wojewody – zadania zlecone oraz ze środków własnych gminy .- zadania realizowane przez gminę.

Przedstawiona niżej tabela przedstawia budżet Ośrodka Pomocy Społecznej w Bukowsku w latach 2004-2007

Tabela 14. Budżet OPS w latach 2004– 2007.

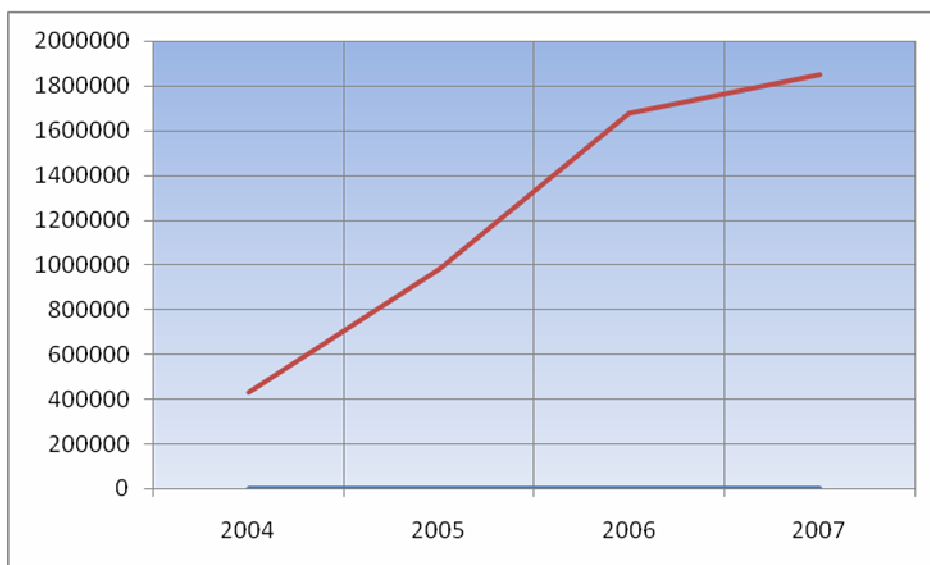
lp	Rok	Kwota ogółem	Zadania zlecone	Zadania własne
1.	2004	597 112	517 018	80 094
2.	2005	1 164 227	1 014 242	149 985
3.	2006	2 310 438	2 084 320	226 118
4.	2007	3 008 134	2 735 081	273 053

Źródło: Opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej, Bukowsko 2008

Z powyższych danych wynika że co rok następuje radykalny wzrost środków finansowych w zadaniach zleconych. Jest to skutek przejścia przez OPS od września 2004 roku realizacji zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami, świadczeń pielęgnacyjnych, oraz zaliczek alimentacyjnych. W kolejnych budżetach od 2004r. na realizację świadczeń rodzinnych przeznaczone zostały niżej wymienione kwoty:

rok 2004 - 429.004 zł
 rok 2005 - 979.395 zł
 rok 2006 - 1.679.474 zł
 rok 2007 - 1.852.687 zł

Rysunek 16. Kwoty w kolejnych budżetach od 2004r. na realizację świadczeń rodzinnych.

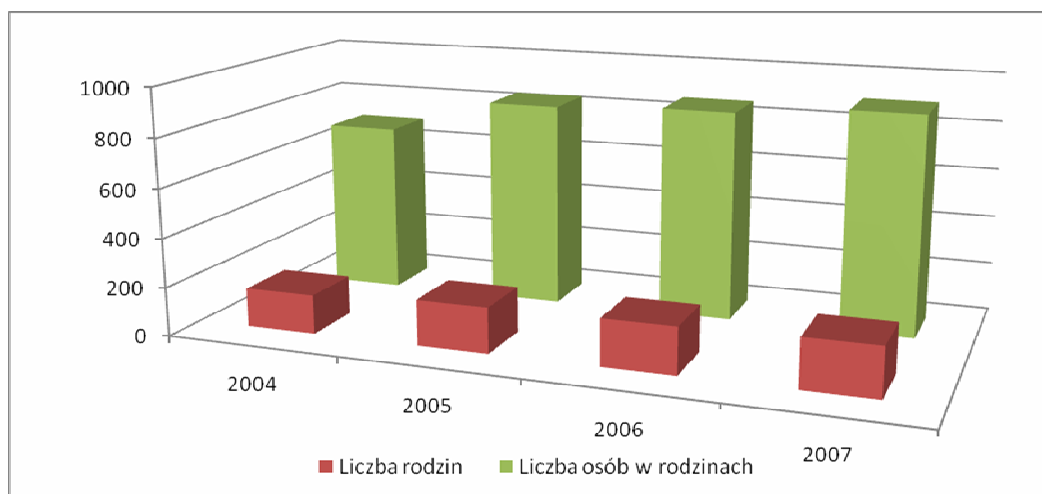
Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bukowsku wynika, że liczba osób ubiegających się i korzystających z pomocy społecznej sukcesywnie wzrasta.

Tabela15. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2004 -2007.

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób W rodzinach
2004	159	699
2005	187	841
2006	192	862
2007	202	900

Źródło: Opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej, Bukowsko

Rysunek 17. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2004 -2007.

Najczęstszymi przyczynami kwalifikującymi do pomocy społecznej w gminie Bukowsko są:

- ubóstwo,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- długotrwała choroba,
- potrzeba ochrony macierzyństwa,
- alkoholizm,
- bezdomność.

Tabela 16. Przyczyny udzielania pomocy społecznej przez GOPS w latach 2004 – 2007.

		Liczba rodzin korzystających z pomocy w latach 2004 – 2007			
		2004	2005	2006	2007
1.	Ubóstwo	127	146	153	158
2.	Bezrobocie	80	95	97	95
3.	Niepełnosprawność	51	61	67	75
4.	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w prowadzeniu gospodarstwa domowego	39	33	20	54
5.	Długotrwała choroba	17	18	20	26
6.	Potrzeba ochrony macierzyństwa	35	15	17	2
7.	Alkoholizm	4	9	14	7
8.	Bezdomność	2	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej, Bukowsko 2008.

Charakterystyka przyczyn udzielania pomocy społecznej w GOPS Bukowsko

1.Ubóstwo

W ustawie o pomocy społecznej brak jest definicji ubóstwa .

Ubóstwo definiuje się w różny w sposób i tak jedna z definicji ubóstwa brzmi –

„ ubóstwo jest to zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokojenie potrzeb życiowych jednostki lub rodziny „

Kwestia ubóstwa określana jest w kategoriach absolutnych lub względnych. Przy podejściu absolutnym jako kryterium ubóstwa przyjmuje się warunki materialne, nie zapewniające zaspokojenia minimalnych potrzeb człowieka.

Przy pojęciu względnym ubóstwo utożsamia się z nadmiernymi różnicami w poziomie życia. Jeśli w społeczeństwie występują duże nierówności, to najgorzej sytuowani jego członkowie , nawet gdy mają środki pozwalające na więcej niż elementarne potrzeby, określają się ubogimi.

Ubóstwo jest traktowane jako główna przyczyna sytuacji wymagających pomocy społecznej a ustawa o pomocy społecznej precyzuje je w art.8 kryterium dochodowego. Na gruncie pozostałych postanowień ustawy o pomocy społecznej można przyjąć, że „ubóstwo” odnosi się do sytuacji, w której osoby lub rodziny nie posiadają dochodów lub też ich dochody są niższe od kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bukowsku wynika że ubóstwo to jedna z głównych przyczyn ubiegania się o pomoc i od kilku lat klasyfikuje się na pierwszym miejscu powodów przyznawania pomocy przez GOPS.

W 2007r. z różnych form pomocy społecznej skorzystało 202 rodziny ,w tym w 158 rodzinach przyczyną udzielenia pomocy było ubóstwo.

2.Bezrobocie

Bezrobocie jest drugą w kolejności przyczyną kwalifikująca osoby do korzystania z pomocy naszego Ośrodka. Przystępując do analizy problemu bezrobocia, należy przybliżyć podstawowe pojęcie dot. bezrobocia i tak :

Bezrobotny - oznacza to osobę, niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej, bądź, jeśli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, nieuczącą się w szkole z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub szkół wyższych w systemie wieczorowym albo zaocznym, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli:

a) ukończyła 18 lat,

b) nie ukończyła 60 lat - kobieta lub 65 lat - mężczyzna,

c) nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobiera zasiłku przedemerytalnego, świadczenia

przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego,

d) nie jest właścicielem lub posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości rolnej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.) o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe,

e) nie uzyskuje przychodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym z działów specjalnych produkcji rolnej, chyba że dochód z działów specjalnych produkcji rolnej, obliczony dla ustalenia podatku dochodowego od osób fizycznych, nie przekracza wysokości przeciętnego dochodu z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych z 2 ha przeliczeniowych ustalonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie przepisów o podatku rolnym, lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w takim gospodarstwie,

f) nie podjęła pozarolniczej działalności od dnia wskazanego w zgłoszeniu do ewidencji do dnia wyrejestrowania tej działalności albo nie podlega na podstawie odrębnych przepisów obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników,

g) nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności,

h) nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,

i) nie pobiera na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego,

j) nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,

k) nie pobiera po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego, o którym mowa w art. 70 ust. 6;

Stopa bezrobocia – to ukazywana w procentach relacja pomiędzy liczbą zarejestrowanych osób bezrobotnych a liczbą osób czynnych zawodowo. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Sanoku, stopa bezrobocia w powiecie sanockim osiągnęła pod koniec grudnia 2007 r. wartość 14,48%. Wynik ten kształtuje się na poziomie niższym niż stopa bezrobocia w województwie podkarpackim 14,84%, oraz niższym niż w powiecie krośnieńsko- przemyskim 17,03 %. Jednak jest wyższa od stopy bezrobocia w Polsce, która na koniec grudnia 2007r. wynosiła 12,77 % Należy dodać, że statystyka rynku pracy obrazowana przez wskaźnik stopy bezrobocia nie uwzględnia tzw. „bezrobocia ukrytego”, które na obszarach wiejskich rozwinięte jest w największym stopniu, fałszując niejako prawdziwą sytuację na lokalnym rynku pracy. Bezrobocie ukryte skumulowane jest w gospodarstwach rolnych, którego członkowie (de facto nieposiadający żadnej pracy) nie rejestrują się z różnych powodów w urzędach pracy. Zasiłek dla bezrobotnych im nie przysługuje, ubezpieczenie zdrowotne i emerytalne zapewniają im składki płacone do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS), a praca wykonana „na czarno” (nierządkiem za granicą) pozwala na utrzymanie rodziny.

Po uwzględnieniu w rejestrach Urzędu Pracy bezrobocia ukrytego stopa bezrobocia w powiecie i gminie byłaby znacznie wyższa. Bezrobocie często jest przyczyną izolacji społecznej, powoduje obniżenie poczucia własnej wartości, utraty autorytetu w rodzinie. Stres i utrata stabilizacji powodują często niemożność podejmowania racjonalnych, a niekiedy

jakichkolwiek decyzji. Pojawia się apatia i zniechęcenie. Pojawia się również na niepokojącą skalę, degradacja dużych grup społecznych i to nie tylko bezrobotnych, ale także ich rodzin.

Zdarza się, że długotrwałym bezrobociem objęci są wszyscy dorośli członkowie rodziny; w rodzinach takich występują często dodatkowe problemy, takie jak nieumiejętność przystosowania się do zmieniających się zasad funkcjonowania na rynku pracy, bierność i towarzyszące często tym zjawiskom patologie, głównie nadużywanie alkoholu. Dzieci pochodzące z rodzin, gdzie rodzice są osobami bezrobotnymi, odczuwając własną sytuację materialną jako gorszą, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem intelektualnym i społecznym. Zaweża się krąg wspólnych zainteresowań rówieśniczych, dzieci przestają być zapraszane do wspólnej nauki i zabawy. Zdarza się także, że jednocześnie z odrzuceniem przez rówieśników z powodu trudnej sytuacji materialnej rodziny, dzieci popadają w sytuacje konfliktowe w szkole z wychowawcami i nauczycielami. Odbija się to wszystko bardzo silnie na postawach dzieci i młodzieży, na ich zachowaniu oraz wartościowaniu zjawisk i osób. Skutkiem bezrobocia w rodzinie jest także osłabienie autorytetu rodziców. W opinii dzieci, zwłaszcza nastolatków, taka sytuacja jest przejawem braku zaradności, nieumiejętności dostosowania się do nowej rzeczywistości społeczno - ekonomicznej czy życiowego nieudacznictwa. Powoduje to zachwianie systemu wartości młodego pokolenia i obniżenie w hierarchii takich wartości jak wykształcenie, uczciwa praca, solidarność. Rodziny, w których żyją osoby bezrobotne, szczególnie długotrwale pozostające bez prawa do zasiłku, z konieczności stają się klientami pomocy społecznej. Na dzień 31.12.2007 roku pomoc społeczną z powodu bezrobocia. Ośrodek przyznał dla 95 rodzin. Pomimo ogólnego spadku liczby osób bezrobotnych w gminie Bukowsko, liczba osób bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej w Ośrodku nie ulega zmniejszeniu i od 2005 r. utrzymuje się na podobnym poziomie.

Strukturę bezrobocia gminie Bukowsko w latach 2004-2007 prezentują poniższe tabele.

Tabela 17. Poziom bezrobocia w powiecie sanockim w latach 2004-2007.

	Stopa bezrobocia [%]		
	Powiat sanocki	Województwo podkarpackie	Polska
2004	23,41	19,49	19,55
2005	19,28	18,38	18,23
2006	17,23	17,18	16,21
2007	14,48	14,84	12,77

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Sanoku

Według najnowszych danych wg. stanu na 31 października 2008 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Sanoku zarejestrowanych było 214 osób z terenu gminy Bukowsko w tym 116 kobiet.

Poniższa tabela przedstawia strukturę bezrobotnych w poszczególnych gminach powiatu sanockiego.

Tabela 18. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Sanoku (31.10.2008 r.).

Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców	Bezrobotni ogółem	Bezrobotne kobiety
Miasto Sanok	40674	1443	818
Miasto Zagórz	5120	178	97
Gmina Sanok	17363	670	396
Gmina Zagórz (bez miasta Zagórz)	7943	308	197
Gmina Besko	4380	161	100
Gmina Bukowsko	5400	214	116
Gmina Komańcza	5445	212	123
Gmina Tyrawa Wołoska	2053	106	57
Gmina Zarszyn	9461	347	208
Razem	97839	3639	2112

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Sanoku

Tabela 19. Bezrobotni z gminy Bukowsko, według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy. (Stan za 01.12.2007-31.12.2007).

Wyszczególnienie		Czas pozostawania bez pracy						Sytuacja na rynku pracy						
		Liczba bezrobotnych ogółem	Do 1	1-3	3-6	6-12	12-24	Pow. 24	Długość wale bezrobotni	Do 25 r.ż	Pow. 50 r.ż	Bez kwalifikawo	Samotnie wychowujący dziecko do 7 r. ż	Niepełnosprawni
Czas pozostawania bez pracy	Do 1	25	25	--	--	--	--	----	2	11	4	2	0	0
	1-3	48	--	48	--	--	--	----	22	22	5	9	0	0
	3-6	30	--	--	30	--	--	----	9	13	1	5	0	2
	6-12	29	--	--	--	29	--	----	11	10	4	7	0	0
	12-24	44	--	--	--	--	44	----	44	19	2	10	4	0
	pow. 24	100	--	--	--	--	--	100	100	7	19	33	3	0
Wiek	18-24	82	11	22	13	10	19	7	43	82		18	5	0
	25-34	89	5	23	15	10	11	35	60			15	1	1
	35-44	55	4	8	1	2	10	30	47			14	1	0
	45-54	36	3	0	1	5	4	23	30			12	0	1
	55-59	10	1	4	0	2	0	3	5			6	0	0
	60-64	4	1	1	0	0	0	2	3			1	0	0
Wykształcenie	Wyższe	27	1	11	8	2	3	2	10	9	0	--	0	0
	Policealne	62	7	8	10	6	18	13	40	29	2	--	0	1
	Śr.zawod.	18	4	6	0	4	2	2	9	16	0	8	2	0
	Śr.ogólno	89	5	12	6	8	11	47	69	16	7	--	4	1
	Zasad.zaw Gimnazj i poniżej	80	8	11	6	9	10	36	60	12	26	58	1	0
Staż pracy ogółem	Do 1 roku	40	2	9	5	3	8	13	30	14	3	7	0	0
	1-5	47	11	6	5	7	2	16	28	10	1	9	0	0
	5-10	41	0	5	5	4	6	21	32	1	3	10	0	0
	10-20	36	4	4	0	3	2	23	27	--	9	7	0	0
	20-30	23	3	4	1	3	2	10	16	--	16	9	0	1
	30 lat i więcej	0	0	0	0	0	0	0	0	--	0	0	0	0
	bez stażu	88	5	20	14	9	24	17	55	57	3	24	7	1
Ogółem		276	25	48	30	29	44	100	188	82	35	66	7	1

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Sanoku

W strukturze wieku osób bezrobotnych w gminie Bukowsko największą grupę stanowią mieszkańcy w przedziale wieku 25 - 34 lat. Spośród bezrobotnych mieszkańców gminy Bukowsko największe problemy ze znalezieniem pracy posiadają osoby o wykształceniu zasadniczym zawodowym, osoby legitymujące się wykształceniem policealnym lub średnim zawodowym. Co czwarta osoba bez pracy zarejestrowana w sanockim PUP posiada jedynie wykształcenie podstawowe i jest praktycznie bez szans na jakąkolwiek pracę.

Największą ilość bezrobotnych cechuje ponad 24 miesięczny czas pozostawania bez pracy, oraz osoby bez stażu pracy.

Tabela 20. Bezrobotne kobiety z gminy Bukowsko, według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy. (Stan za 01.12.2007-31.12.2007).

Wyszczególnienie		Czas pozostawania bez pracy							Sytuacja na rynku pracy						
		Liczba bezrobotnych kobiet ogółem	Do 1	1-3	3-6	6-12	12-24	Pow 24	Długotrwale bezrobotni	Do 25 r.ż	Pow. 50 r.ż	Bez kwalifikacji zawodowej	Samotnie wychowujący dziecko do 7 r.ż.	Niepełnosprawni	
zas pozostawania bez pracy	Do 1	6	6	--	--	--	--	----	0	3	1	1	0	0	
	1-3	21	--	21	--	--	--	----	11	10	0	6	0	0	
	3-6	17	--	--	17	--	--	----	7	7	1	2	0	1	
	6-12	12	--	--	--	12	--	----	4	5	1	4	0	0	
	12-24	31	--	--	--	--	31	----	31	15	0	6	4	0	
	pow. 24	70	--	--	--	--	--	70	70	7	8	21	3	0	
Wiek	18-24	47	3	10	7	5	15	7	30	47	--	14	5	0	
	25-34	59	0	7	8	5	10	29	48	--	--	11	1	0	
	35-44	32	1	4	1	1	5	20	29	--	--	8	1	0	
	45-54	18	2	0	1	1	1	13	15	--	--	6	0	1	
	55-59	1	0	0	0	0	0	1	1	--	--	1	0	0	
Wykształcenie	Wyższe	17	0	5	6	2	2	2	8	5	0	--	0	0	
	Polic śr.zaw.	42	2	5	6	4	15	10	30	20	2	--	0	0	
	Śr.ogólno	9	1	2	0	2	2	2	6	8	0	7	2	0	
	Zasad.zaw	50	0	3	3	2	6	36	47	5	2	--	4	1	
	Gimnazj i poniżej	39	3	6	2	2	6	20	32	9	7	33	1	0	
Staż pracy ogółem	Do 1 roku	26	0	3	3	2	5	11	21	9	1	4	0	0	
	1-5	28	1	1	3	4	1	13	17	2	1	4	0	0	
	5-10	23	0	3	2	1	4	13	20	0	1	4	0	0	
	10-20	19	0	3	0	1	0	15	17	--	4	5	0	0	
	20-30	7	2	0	1	0	1	3	5	--	3	2	0	1	
	30 lat i więcej	0	0	0	0	0	0	0	0	--	0	0	0	0	
	bez stażu	59	3	9	8	4	20	15	43	36	1	21	7	0	
Ogółem		157	6	21	17	12	31	70	123	47	11	40	7	1	

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Sanoku

W strukturze wieku bezrobotnych kobiet w gminie Bukowsko, największą grupę stanowią kobiety w przedziale wiekowym 25 - 34 lat. Spośród bezrobotnych kobiet w gminie Bukowsko największe problemy ze znalezieniem pracy posiadają kobiety z wykształceniem zasadniczym zawodowym, kobiety posiadające wykształcenie policealne, oraz średnie zawodowe. Dużą grupę bezrobotnych kobiet stanowią kobiety z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym. Największą ilość bezrobotnych kobiet, cechuje ponad 24 miesięczny czas pozostawania bez pracy.

Tabela 21. Liczba bezrobotnych z Gminy Bukowsko w latach 2004-2007.

ROK	Ogółem	Kobiety
2004	444	251
2005	372	208
2006	332	201
2007	276	157

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Sanoku

Wyniki powyższej tabeli pokazują, że wraz z upływem lat spadła liczba osób bezrobotnych z Gminy Bukowsko. Zmniejszyła się także liczba bezrobotnych kobiet. Do przyczyn wyrejestrowywania z PUP można zaliczyć m.in. podjęcie pracy, zarówno tej stałej jak i związanej z sezonowością, migracją osób bezrobotnych za granicę, oraz bezrobocie ukryte. Z raportów urzędów pracy wynika, że utrzymujący się trend spadkowy bezrobocia można uznać za sukces realizacji programów aktywizacji bezrobotnych przez urzędy pracy w ramach robót publicznych ,prac społecznie użytecznych i interwencyjnych. Ponadto duża grupa osób rozpoczęła przygotowanie zawodowe oraz została zaktywizowana dzięki działaniom podejmowanym w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Gmina Bukowsko od kilku lat współpracuje z PUP w Sanoku, zatrudniając osoby w ramach robót publicznych i prac interwencyjnych.

Tabela 22. Liczba osób zatrudnionych w ramach robót publicznych i prac interwencyjnych w Gminie Bukowsko.

ROK	Liczba osób zatrudnionych w ramach robót publicznych i prac interwencyjnych w gminie Bukowsko.
2005	7
2006	5
2007	10
2008	13

Źródło: Opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej, Bukowsko 2008

Powyższa tabela pokazuje, że z biegiem lat rośnie liczba osób zatrudnianych w ramach robót publicznych i prac interwencyjnych w gminie Bukowsko. Prace te pozwalają na zatrudnianie osób długotrwale bezrobotnych, bezrobotnych powyżej 50 roku życia, bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 7 roku życia, bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych, oraz bezrobotnych niepełnosprawnych.

3. Niepełnosprawność.

Niepełnosprawność jest jednym z poważniejszych problemów społecznych, których znaczenie wynika zarówno z rozmiarów i powszechności jej występowania w populacji, a także z konsekwencji, jakie wywołuje w kontekście indywidualnym i wysokim odsetkiem osób niepełnosprawnych. Szczególnie ostatnich kilkunastu latach notowany jest wzrost liczby osób niepełnosprawnych, spowodowany m.in. rozwojem cywilizacyjnym, oraz starzeniem się społeczeństwa.

Przyczynami powodującymi niepełnosprawność są najczęściej uszkodzenia narządu ruchu, uszkodzenia i choroby narządu wzroku i słuchu, schorzenia układu krążenia, choroby psychiczne, upośledzenie umysłowe oraz schorzenia neurologiczne. Ograniczona sprawność dotyczy niejednokrotnie całego życia człowieka – od urodzenia lub wczesnego dzieciństwa aż do śmierci. W naszym kraju posługujemy się kilkoma definicjami niepełnosprawności. Według definicji zawartej w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej, oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych „niepełnosprawność to trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu w szczególności powodująca niezdolność do pracy”.

Definicja zawarta w „Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych” określa, że „osobami niepełnosprawnymi są osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi”.

Obecnie coraz częściej niepełnosprawność jest rozumiana, jako efekt barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania.

Oznacza to, że ograniczeń doświadczanych przez osoby niepełnosprawne, nie należy łączyć z niepełnosprawnością jako taką, ale należy je skojarzyć z niezdolnością społeczeństwa do stworzenia równych szans dla wszystkich obywateli.

Diagnoza osób niepełnosprawnych w Polsce jest w dużej mierze powierzchowna, m.in. z powodu braku pełnych danych w zakresie poszczególnych dysfunkcji tej grupy i ich indywidualnych potrzeb. Żadna z instytucji publicznych czy społecznych nie posiada pełnych danych o osobach niepełnosprawnych, a informacje o tej grupie społecznej są z reguły rozproszone i jednocześnie mogą się wzajemnie pokrywać. Związane jest to przede wszystkim z tym, że funkcjonują w naszym kraju, aż cztery systemy orzecznictwa, ustalające uprawnienia do świadczeń rentowych działające w ramach: ZUS, KRUS, MSWiA i MON, oraz piąty system orzekania o niepełnosprawności działający w ramach Powiatowych Zespołów do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiającym w miarę szczegółową charakterystykę tej grupy, są spisy powszechne ludności. Ostatni NSP przeprowadzony w 2002 roku wykazał, że liczba osób niepełnosprawnych w Polsce wynosiła 5456,7 tys., co stanowiło 14,3% ogółu mieszkańców.

Wśród osób niepełnosprawnych najliczniejszą grupę stanowiły osoby posiadające orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności (28,8% zbiorowości) oraz osoby z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności - 26,1% zbiorowości. Wskaźnik częstości niepełnosprawności wśród dzieci w wieku 0-14 lat wynosił 2,5% ogółu dzieci w tym wieku. Wśród klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (według stanu podanego na koniec grudnia 2007) jest 126 osób niepełnosprawnych, będących członkami 41 rodzin. Ośrodek realizując zadania wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych, wypłaca również zasiłki pielęgnacyjne dla osób niepełnosprawnych. Poniższa tabela przedstawia liczbę osób, oraz kwoty wypłaconych świadczeń w formie zasiłków pielęgnacyjnych latach 2004-2007.

Tabela 23. Liczba osób pobierających zasiłek pielęgnacyjny

Rok	Liczba osób	Kwota wypłaconych świadczeń
2004	28	31 824
2005	56	85 392
2006	101	183 815
2007	118	217 512

Źródło: Opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej, Bukowsko 2008

Liczba osób pobierających zasiłek rodzinny z powodu niepełnosprawności rośnie, co świadczy o fakcie wzrostu liczby osób niepełnosprawnych na terenie gminy Bukowsko.

Do najważniejszych problemów osób niepełnosprawnych i ich rodzin należą:

- niski status materialny,
- utrudniony dostęp do specjalistycznej diagnozy, kompleksowej i długotrwałej terapii,
- brak placówek odpowiadających za wczesną interwencję,
- niewystarczająca liczba placówek dziennego wsparcia oraz rehabilitacji leczniczej i społecznej,
- niedostateczny dostęp do poradnictwa, wsparcia informacyjnego i psychologicznego,
- niezabezpieczone potrzeby indywidualne w zakresie likwidacji barier architektonicznych, komunikacyjnych i technicznych,
- ograniczony dostęp do kultury, sportu i rekreacji,
- segregacyjna edukacja w szkołach specjalnych i realizacja obowiązku szkolnego w formie nauczania indywidualnego w domu,
- mała liczba edukacyjnych placówek integracyjnych,
- niedostateczne przygotowanie organizacyjne i metodyczne szkół do przyjęcia niepełnosprawnego ucznia ,
- uboga oferta kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym w powiecie sanockim
- braki w wyposażeniu instytucji w sprzęt rehabilitacyjny, techniczny i specjalistyczne pomoce dydaktyczne,
- utrudniony dostęp do pracy zarówno na otwartym jak i chronionym rynku pracy,
- małe zainteresowanie pracodawców zatrudnianiem osób niepełnosprawnych,
- niska aktywność osób niepełnosprawnych,
- bariery architektoniczne, transportowe i w dostępie do informacji,
- negatywne postawy społeczne.

Dostępność środowiska dla osób niepełnosprawnych.

Na terenie Gminy Bukowsko istnieje wiele obiektów, w tym użyteczności publicznej oraz szlaków komunikacyjnych, które nie są dostępne dla osób z ograniczoną sprawnością ruchową lub poruszających się na wózkach. Brak jest również komunikacji dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Wprawdzie samorząd gminny ma ograniczone kompetencje w zakresie świadczeń dla osób niepełnosprawnych, a najważniejsze zadania na rzecz tej grupy przypisane są powiatowi, to realizowana polityka gminy na rzecz swoich mieszkańców, powinna uwzględniać zadania związane z usuwaniem barier uniemożliwiających osobom niepełnosprawnym pełne uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej. Skutki zaniechania działań na rzecz tej grupy społecznej i tak w dużej mierze spadną na samorząd gminny i będą w przyszłości kosztować znacznie więcej. Dlatego też działania samorządu powinny być ukierunkowane bezpośrednio na same osoby niepełnosprawne, oraz na tworzenie warunków zewnętrznych sprzyjających wyrównywaniu szans, społecznej integracji oraz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Problem osób niepełnosprawnych w naszej gminie jest bliski zarówno pracownikom socjalnym jak i społeczności lokalnej. Sukcesywnie likwidowane są bariery architektoniczne w budynkach użyteczności publicznej. Oprócz wypłacanych ustawowo świadczeń w formie zasiłków stałych, pielęgnacyjnych, zasiłków okresowych i celowych pracownicy Ośrodka zajmują się rozprowadzaniem wózków inwalidzkich i sprzętu rehabilitacyjnego dla osób niepełnosprawnych. Pomagają w wypełnianiu wniosków do PFRON i Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności. Gmina od 2007 realizuje również program pilotażowy „Uczeń na wsi – pomoc w zdobyciu wykształcenia przez osoby niepełnosprawne.” Przez okres 2 lat z w/w pomocy skorzystało 16 osób na kwotę : 27.320 zł.

4. Starość - marginalizacja osób starszych.

Jednym z celów polityki społecznej realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej jest ułatwienie funkcjonowania w środowisku lokalnym osób starszych, jak wspomniano we wcześniejszej części. Z danych demograficznych wynika, że społeczeństwo naszej Gminy starzeje się i proces będzie narastał. Obecnie na terenie gminy zamieszkuje 874 osoby powyżej 65 roku życia w tym 514 kobiet. W przyszłości szczególną uwagę będzie należało zwrócić na pomoc i aktywizację osób „złotego wieku”. Należy dołożyć wszelkich starań, aby ograniczyć marginalizację i wykluczenie tej kategorii mieszkańców z życia społecznego naszej Gminy. Działania w głównej mierze należy ukierunkować na wsparcie osób starszych w środowisku zamieszkania, oferując szeroki wachlarz usług socjalnych. Jedną z niezbędnych form świadczeń dla tej grupy osób są usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania.

Tabela 24 . Usługi opiekuńcze i ich koszt w Gminie Bukowsko 2004-2007.

Rok	Liczba osób		Razem	Wydatkowana kwota	
	Usługi własne	Usługi specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi.		Usługi własne	Usługi specj.dla osób z zaburzeniami psychicznymi
2004	2	2	4	7782	9167
2005	3	3	6	10000	5544
2006	3	3	5	13000	7726
2007	3	2	6	12470	11088

Źródło: Opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej, Bukowsko 2008

Realizacja tej formy świadczeń pozwala “utrzymać” osobę starszą w jej naturalnym środowisku. Problemem jest zorganizowanie dla tej grupy osób innego rodzaju usług socjalnych - dożywiania, organizacji czasu wolnego, usług gospodarczych itp.

Na terenie gminy brak jest placówki, która udzielałaby wsparcia dziennego dla osób starszych. Ośrodek Pomocy Społecznej w ramach zadań zleconych - organizuje i zapewnia również opiekę specjalistyczną dla osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez:

- specjalistyczne usługi opiekuńcze - pomoc terapeutyczna realizowana w miejscu zamieszkania Podopiecznego. Obecnie tego typu usługi świadczone są dla 2 osób.
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Wolicy

Środowiskowy Dom Samopomocy w Wolicy został utworzony decyzją Wojewody Podkarpackiego z dniem 1 listopada 2006 r. Jest placówką pobytu dziennego, przebywają w nim osoby we wszystkie dni tygodnia, oprócz sobót i niedziel oraz dni ustawowo wolnych od pracy. Jest zorganizowany i finansowany przez Gminę Bukowsko, jako zadanie zlecone przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej. Obecnie posiada 28 miejsc dotowanych przez Wojewodę, który zapewnia środki na bieżące koszty utrzymanie. Środowiskowy dom samopomocy przeznaczony jest dla osób przewlekle chorych psychicznie lub głębiej niepełnosprawnych intelektualnie (upośledzonych umysłowo), a także dla osób z lekkim upośledzeniem, kiedy oprócz niepełnosprawności intelektualnej występują inne sprzężone zaburzenia. Kandydaci do ŚDS mają poważne trudności w życiu codziennym i wymagają pomocy oraz opieki niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym i lub społecznym, której ani same te osoby ani ich rodziny nie mogą zapewnić przy wykorzystaniu własnych środków,

możliwości i uprawnień. Jednocześnie, osoby takie wymagają wsparcia i postępowania rehabilitacyjnego. Uczestnicy placówki w 90% są mieszkańcami gminy Bukowsko, pozostałe osoby dowożone są z ościennych gmin. Działalność terapeutyczna prowadzona jest w oparciu o kilka pracowni. Są to: pracownia stolarska, plastyczna, kulinarna, komputerowa, rękodzieła artystycznego, sala gimnastyczna. Uczestnicy mają zapewnioną opiekę pielęgniarską, pomoc socjalną, bezpłatny posiłek przygotowany w ramach terapii zajęciowej oraz dowóz. Mogą swobodnie korzystać ze wszystkich urządzeń znajdujących się ośrodka, w szczególności z łazienek, pralni. Istotnym elementem terapii w tym domu jest rozwijanie form kulturalnych. Chodzi tutaj głównie o udział w różnego rodzaju imprezach kulturalnych organizowanych na miejscu w ośrodku lub na zaproszenie innych środowiskowych domów z terenu województwa. Są to przede wszystkim plenery plastyczne, jasełka, zabawy integracyjne takie jak andrzejki, zabawy karnawałowe. Również uczestnicy korzystają z wycieczek krajobrazowych, a także zwiedzają zabytki kultury, dzieła sztuki w muzeach. Większość z tych osób nie miała możliwości wcześniej korzystać z takich form spędzania wolnego czasu, a nawet nie wyjeżdżali z domu przez dłuższy okres czasu. Pod tym względem środowiskowy dom odmienił ich życie.

Działalność Środowiskowego Domu Samopomocy ma za zadanie usprawnienie psychiczne jak i fizyczne pacjentów. Usprawnienie psychiczne ma na celu przywrócenie danej osobie zdolności nawiązywania kontaktów oraz umiejętności współżycia z innymi ludźmi i dostosowanie się do środowiska, w którym obecnie przebywa. Pomaga temu odpowiednio dobrana terapia przez sztukę - działa uspakajająco i kieruje uwagę na wykonywaną pracę twórczą. Pozwala zapomnieć o przykrych sprawach i zapomnieć o chorobie. Natomiast usprawnienie fizyczne polega na odpowiednim doborze zajęć terapeutycznych w połączeniu z rehabilitacją leczniczą, aby umożliwić zachowanie sprawności fizycznej. W terapii sztuką, w terapii twórczością usprawnianie psychiczne i fizyczne nawzajem się przeplatają. Pacjenci uczestnicząc np. w zajęciach plastycznych odprężają się i ćwiczą sprawność manualną rąk, zajęcia muzyczne poprawiają nastrój, a w połączeniu z tańcem usprawniają fizycznie.

Środowiskowy Dom Samopomocy w wielu przypadkach odmienia życie chorych psychicznie, staje się dla nich miejscem nie tylko w którym mogą spędzić twórczo czas, ale pozwala im na poznanie świata, kultury, sztuki, przez co uspołecznia ich, resocjalizuje, przywraca społeczeństwu jako pełnoprawnych obywateli. Najważniejszym jednak wynikiem działalności tego rodzaju instytucji jest to, że kilkakrotnie zmniejsza ryzyko nawrotu choroby, pod warunkiem leczenia i stałego przyjmowania leków psychotropowych. Dla wielu podopiecznych ŚDS staje się drugim domem. Dla innych tak naprawdę jedynym, szczególnie gdy mieszkają w patologicznym środowisku.

5.Pomoc dla rodzin i dzieci./ potrzeba ochrony macierzyństwa/

Sporą grupę społeczną, którą wspiera Ośrodek Pomocy Społecznej w Bukowsku stanowią rodziny, szczególnie rodziny wielodzietne i niepełne. Na dzień 31.12.2007r. z ogólnej liczby 160 rodzin z dziećmi, korzystającymi z pomocy społecznej było 78 rodzin wielodzietnych i 15 rodzin niepełnych. Korzystają one różnej formy świadczeń finansowych i rzeczowych oraz poradnictwa. Bardzo dużą pomocą dla rodzin jest pomoc żywnościowa, którą Ośrodek otrzymuje w ramach Programu "Pomocy Żywnościowej Na Rzecz Najuboższej Ludności Unii Europejskiej-PEAD". Z tej formy pomocy korzysta co roku średnio 230 rodzin

Tabela 25. Typy rodzin objętych pomocą społeczną 2007r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	LICZBA RODZIN		LICZBA OSÓB W RODZINACH
	OGÓŁEM	w tym: NA WSI	
1)	2	3	4
RODZINY OGÓŁEM (wiersz 2+3+4+5+6+7)	214	214	919
2) liczbie osób 1	35	35	35
2	15	15	30
3	17	17	51
4	41	41	164
5	46	46	230
6 i więcej	50	50	409
rodziny z dziećmi ogółem	160	160	831
2) liczbie dzieci 1	38	38	144
2	14	14	205
3	39	39	209
4	23	23	141
5	10	10	77
6	4	4	33
7 i więcej	2	2	22
RODZINY NIEPEŁNE OGÓŁEM	15	15	60
2) liczbie dzieci 1	5	5	13
2	2	2	9
3	3	3	12
4 i więcej	4	4	26
RODZINY EMERYTÓW I PENSYJNISTÓW OGÓŁEM (wiersz 22+23+24+25)	18	18	149
2) liczbie osób 1	17	17	17
2	7	7	14
3	3	3	9
4 i więcej	1	1	10

Źródło: Opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej.

Istotną pomocą dla rodzin jest dożywianie dzieci i młodzieży. Dożywianie dzieci prowadzone jest w 3 świetlicach szkolnych działających przy zespołach szkół jak również w samorządowym przedszkolu w Bukowsku i Nowotańcu. Dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych Ośrodek wykupuje posiłki w miejscowościach gdzie uczęszczają do szkoły. Liczba dożywianych dzieci na dzień 31.XII 2007 wyniosła 375 osób. Od 2006 r. wprowadzony program wieloletni "Pomoc państwa w

zakresie dożywiania”. oprócz dożywiania dzieci w szkołach, pozwala także na udzielanie pomocy w postaci zasiłków celowych na zakup żywności.

Tabela 26. Liczba dzieci dożywianych w latach 2004-2007.

Rok	2004	2005	2006	2007
Liczba dożywianych dzieci	144	345	394	375

Źródło: Opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej.

Środki finansowe na dożywianie OPS otrzymuje z budżetu wojewody, a także Gmina ze środków własnych gminy.

Poniższa tabela pokazuje wysokość dotacji przeznaczonej na dożywianie z budżetu wojewody i budżetu gminy.

Tabela 27. Wydatki na dożywianie dzieci i młodzieży w Gminie Bukowsko.

Lata	Ogółem w zł	Środki własne gminy	Dotacja wojewody
2004	23.381	13.715	9.666
2005	65.991	19.991	46.000
2006	164.228	57.428	104.800
2007	183.993	50.000	133.993

Źródło: Opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej, Bukowsko 2008.

Dążąc do realizacji celów polityki rodzinnej państwa, należy w dalszym ciągu rozwijać infrastrukturę niezbędną do wydawania posiłków aby objąć dożywianiem większą liczbę dzieci.

6. Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie jest zamierzonym i wykorzystującym przewagę sił działaniem skierowanym przeciw członkowi rodziny, które narusza jego prawa i dobra osobiste, powoduje cierpienie i szkody.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

- jest intencjonalna to znaczy, że jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie podporządkowania ofiary,
- siły są nierówne, co oznacza, że jedna ze stron ma przewagę nad drugą (ofiara jest słabsza a sprawca silniejszy),
- narusza prawa i dobra osobiste, co oznacza, że sprawca wykorzystując przewagę siły narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.),
- powoduje cierpienia i ból, to znaczy, że sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Ponadto, doświadczenie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Formy przemocy:

1. Przemoc fizyczna – popychanie, szarpanie, bicie, kopanie, duszenie itd.
2. Przemoc psychiczna – izolacja, groźby, ignorowanie, ośmieszanie, upokorzenie, wyzywanie itd.
3. Przemoc seksualna – zmuszanie do określonych zachowań i kontaktów seksualnych, gwałt
4. Zaniedbanie – niezaspokojenie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych, głód, niedożywienie, brak opieki medycznej, chłód emocjonalny, obojętność
5. Przemoc ekonomiczna – ograniczenie dostępu do wspólnych zasobów, odbieranie zarobionych, zaoszczędzonych pieniędzy, okradanie, uniemożliwianie podjęcia pracy itp.

Przemoc w rodzinie nierozzerwalnie wiąże się z uzależnieniem od alkoholu. Badania socjologiczne na temat przemocy domowej wykazują że :

- co czwarty pacjent leczenia odwykowego przyznaje się do stosowania przemocy wobec dzieci w czasie trwania choroby alkoholowej (Instytut Psychologii Zdrowia 2000r),
- w co piątej polskiej rodzinie dochodzi do konfliktów z nadużywania alkoholu (CBOS – 2002 r),
- **14%** respondentów CBOS- u przyznaje, iż co najmniej raz była ofiara przemocy fizycznej ze strony współmałżonka z tego 7% kobiet i 5% mężczyzn doświadczyło tego wielokrotnie. (co najmniej kilka razy).

Przemoc w rodzinie, to wciąż temat tabu, dlatego jej ofiarom tak trudno jest otrzymać fachową pomoc. Również dlatego powszechne jest przekonanie, że dane statystyczne daleko odbiegają od rzeczywistej liczby i skali przemocy. Bardzo często media podają o przypadkach stosowania brutalnej przemocy wobec członków rodziny, a szczególnie wobec małoletnich dzieci. Zadajemy sobie pytanie; Jak im pomóc?, Pomóc może Niebieska Linia. Niebieska linia to organizacja, która pomaga osobom będącym ofiarami przemocy domowej. Niebieska linia to też numer telefonu **0-801-120-002** pod który można dzwonić, jeśli ktoś padnie ofiara przemocy.

Pod numerem telefonu czeka kompetentna osoba, która może pomóc, co należy zrobić w danej sytuacji, poda adres najbliższego ośrodka, do którego można się zgłosić, czy sprawa powinna trafić do prokuratury. Niebieska linia może zgłosić sprawę za osoby poszkodowane, gdyż przemoc jest przestępstwem ściganym z urzędu. O sprawie powinno się poinformować policję. Policja podejmuje interwencje w sprawach przemocy w rodzinie w ramach procedury „Niebieskie Karty”, które dokumentują to, co się wydarzyło. W gminie Bukowsko w 2007 r. policji przeprowadziła 36 interwencji podczas których wypełniono 4 niebieskie karty. Problemy dotyczące przemocy zgłaszane są również pracownikom socjalnym Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bukowsku. W przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie pracownik socjalny wypełnia formularz „Pomoc społeczna – Niebieska Karta” Stanowiący załącznik do rodzinnego wywiadu środowiskowego.

7. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Wykluczeniu społecznemu mogą podlegać jednostki oraz całe grupy społeczne. Polega ono na niepodejmowaniu zwyczajowej i społecznie akceptowanej drogi życiowej lub “wypadaniu niej. Dotyczy osób, rodzin lub grup ludności, które:

- żyją w niekorzystnych warunkach ekonomicznych (ubóstwo materialne), zostają dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi wynikającymi ze zmian, np. kryzysów, gwałtownego upadku branż, deindustrializacji, doświadczają przejawów dyskryminacji,
 - posiadają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych, np. zaistnienie niesprawności, uzależnienia, długotrwałej choroby,
 - są przedmiotem niszczącego działania innych osób, np. przemocy, indoktrynacji.
- Mając na uwadze wykluczenie społeczne grup środowiskowych Ośrodek Pomocy Społecznej rozwija zarówno materialne jak i niematerialne formy świadczeń.

8. Alkoholizm

Alkoholizm jest zjawiskiem, które dotyka wielu mieszkańców Gminy Bukowsko w różnym wieku, niezależnie od miejsca zamieszkania, płci i wykształcenia.

Alkoholizm jest szczególnie drastycznym problemem w naszym kraju. Każdy człowiek doświadczający tej choroby ma prawo do pomocy prawnej, socjalnej, psychologicznej i medycznej, bez naruszenia jego godności osobistej.

Nadużywanie alkoholu jest przyczyną powstawania innych problemów: zdrowotnych, materialnych, wychowawczych. Powoduje zaburzenie relacji między członkami rodziny. Alkohol często bywa przyczyną agresji, stosowania przemocy wobec członków rodziny, stosowania niewłaściwych metod wychowawczych wobec dzieci.

W rodzinach długotrwale nadużywających alkoholu wzorzec picia powielają dzieci.

Niepokojącym zjawiskiem jest fakt wzrastania liczby osób uzależnionych i obniżania się wieku osób sięgających po alkohol. Coraz częściej interwencje w leczeniu alkoholizmu rozpoczyna się od nieuzależnionych członków rodzin uwikłanych tak czy inaczej w problem alkoholowy.

Nie ma żadnego gwarantowanego sposobu na to, aby alkoholik porzucił picie i stał się trzeźwym człowiekiem. Każdy człowiek doświadczający choroby alkoholowej, czy związanej z tym przemocy ma prawo do wiedzy potrzebnej do radzenia sobie w życiu i przeciwdziałania skutkom. Dostarczenie wiedzy jest konieczne.

Klienci pomocy społecznej mają dostarczaną wiedzę na temat choroby alkoholowej. Wiedza ta obejmuje podstawowy opis zjawiska alkoholizmu, możliwości szukania pomocy w środowisku lokalnym. Zgodnie z zapisami Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi -udzielanie pomocy rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, a w szczególności ochrona przed przemocą w rodzinie należy do zadań własnych Gminy.

W Gminie Bukowsko działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która podejmuje działania ukierunkowane na grupy osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin jak również i tych, które zmierzają do zmniejszania rozmiarów i dotkliwości problemów, jakie niesie za sobą nadużywanie alkoholu.

Pracownicy socjalni w ramach swoich kompetencji przygotowują plan pomocy, monitorują efekty podjętych działań, pomagają w załatwianiu spraw urzędowych. Udzielają szeroko idącego poradnictwa, wskazują miejsca gdzie można uzyskać taką pomoc. Ponadto współpracują z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradnią Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia od Alkoholu, Komendą Powiatową Policji, Sądem, oraz różnymi instytucjami, organizacjami społecznymi stowarzyszeniami, które niosą wsparcie osobom uzależnionym i ich rodzinom. W 2007r. pomocy finansowej z powodu alkoholizmu udzielono 7 rodzinom.

9. Narkomania i uzależnienia

Od początku lat dziewięćdziesiątych obserwujemy w naszym kraju znaczny wzrost rozmiarów problemu narkotyków. Szybko zwiększało się rozpowszechnienie eksperymentalnego i okazjonalnego używania substancji nielegalnych wśród młodzieży. Pojawiły się pierwsze sygnały zainteresowania narkotykami wśród dorosłych. W znacznym tempie rosły wskaźniki narkomanii rozumianej jako regularne używanie narkotyków. Zwiększała się podaż narkotyków i w ślad za tym ich dostępność. Wraz ze wzrostem ilościowym następowały zmiany jakościowe. Pojawiły się na szerszą skalę nowe, charakterystyczne dla krajów zachodnich substancje i nowe wzory ich używania, które choć pod pewnymi względami są mniej destruktywne, sprzyjają rozwojowi problemu. Nowe środki takie jak: amfetamina, heroina w odmianie do palenia czy halucynogeny, a przede wszystkim przetwory konopi, nie kojarzą się w świadomości młodych ludzi z narkomanią i jej ciemnymi stronami.

Według danych uzyskanych w szkołach, skala problemu narkomanii nie dotyczy młodzieży na terenie Gminy Bukowsko. z najczęściej stosowanych w Polsce działań mających na celu przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii oraz ich ograniczenie jest profilaktyka, która ma na celu m.in. informowanie o ich szkodliwych następstwach. Tymczasem w wielu przypadkach powoduje ono tylko rozbudzenie ciekawości młodzieży na skutek tendencyjnych informacji i ich nadawców. Tylko właściwie dobrane programy profilaktyczne mogą się przyczynić do odrzucenia niewłaściwych zachowań. Powinny one ukazywać postawy społecznie akceptowane, wzorce alternatywne wobec subkultury alkoholowej i narkomańskiej.

Wobec tego programy profilaktyczne nie powinny się koncentrować na straszaniu i proponowaniu abstynencji, ale na informowaniu o mechanizmach uzależnienia, na rozwijaniu umiejętności odpowiedzialnego podejmowania decyzji, a także umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych oraz na sprzyjaniu rozwojowi osobowości. Obecnie można wyodrębnić pięć podstawowych programów zapobiegania uzależnieniom:

1. Podejście skoncentrowane na samej substancji, najmniej efektywne - w tym przypadku młodzi ludzie otrzymują informację o działaniu środków uzależniających i łatwo korzystają ze zdobytej wiedzy w swoim życiu.
2. Podejście zorientowane na osobę i wspieranie rozwoju ucznia – programy te zakładają, że jednostka będzie zdolna do podejmowania racjonalnych decyzji, dobrze przystosowana i dobrze radząca sobie z trudnościami.
3. Podejście zorientowane na sytuację wyboru - programy te zakładają, że informowanie o środkach uzależniających, samych uzależnieniach oraz uczenie umiejętności radzenia sobie powinno się odbywać w kontekście konkretnych sytuacji wyboru, bo wtedy młodzi ludzie podejmują w rzeczywistości decyzje w sprawie picia, narkotyzowania się czy palenia.
4. Podejście zorientowane na kontekst kulturowy uzależnień zakłada, że uwarunkowania sytuacji wyboru są wielorakie i oprócz informacji o środkach uzależniających oraz umiejętności radzenia sobie młodzi ludzie potrzebują wiedzy o czynnikach środowiskowych, społecznych i ekonomicznych.
5. W piątym podejściu programy te są zorientowane na zdrowie - jego zwolennicy zamiast informować o zagrożeniach czy uczyć racjonalnych decyzji, koncentrują uwagę na tym, co

zdrowe i przyjemne, co służy człowiekowi i jego dobremu samopoczuciu. W założeniu tym efektywną formą profilaktyki jest myślenie perspektywiczne o zdrowym trybie życia, dobre funkcjonowanie w sferze fizycznej, psychicznej, duchowej i społecznej.

Aby spełniać ważne zadania wychowawcze, szkoła powinna rozwijać w dzieciach umiejętności radzenia sobie z różnymi problemami, uczyć tego, jak żyć świadomie, jak zachować zdrowie ciała i duszy, jak traktować innych ludzi, jak radzić sobie z konfliktami. Trzeba, więc prowadzić skuteczną i szerszą profilaktykę, gdyż najważniejszą sprawą jest dobro i właściwe wychowanie każdego dziecka. Gmina Bukowsko posiada Gminny Program Przeciwdziałania Narkomani, który ukierunkowany jest na szeroko rozumianą działalność profilaktyczną zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży szkolnej.

MISJA

Zintegrowany i spójny system realizacji polityki społecznej na terenie Gminy Bukowsko - podejmowanie wspólnych działań administracji samorządowej, partnerów społecznych i gospodarczych na rzecz rozwoju lokalnej demokracji, integracji społecznej, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, równości szans edukacji w tym edukacji międzykulturowej i rozwoju.

Podstawowe cele strategiczne (priorytety) i kierunki działań.

1. Cel główny strategiczny : Redukowanie zjawiska ubóstwa

Cel ten możliwy jest do osiągnięcia poprzez podjęcie działań ratunkowych, łagodzących i zapobiegających skutkom ubóstwa w gminie. Działania ratunkowe to udzielanie doraźnej pomocy poprzez pomoc instytucji publicznych, oraz uzupełnianie pomocy przez organizacje pozarządowe. Świadczenia udzielane w różnej formie: pieniężnej i niepieniężnej. Świadczenie pieniężne udzielane w ramach pomocy społecznej to różnego rodzaju zasiłki np. stały, okresowy czy celowy jak również inne wypłacane przez gminie świadczenia rodzinne, dodatki mieszkaniowe, stypendia. Świadczenia niepieniężne to przede wszystkim: pomoc rzeczowa, posiłek dla dzieci w szkole lub świetlicy, niezbędne ubranie oraz usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. Łagodzenie skutków ubóstwa to tworzenie zamkniętego rynku pracy poprzez:

1. Organizowanie robót publicznych;
2. Organizowanie prac społecznie użytecznych;
3. Tworzenie Centrum Integracji Społecznej.

Roboty publiczne, to prace zorganizowane dla bezrobotnych, głównie przez organy samorządu terytorialnego, które otrzymują refundację części kosztów ich zatrudnienia. Z doświadczenia pomocy społecznej wynika, że nie wystarczy biednym ludziom pomagać wyłącznie przez świadczenia pieniężne. Skutecznym sposobem reintegracji społecznej jest tworzenie im warunków do wykorzystania drzemających w nich właściwości psychofizycznych, kwalifikacji

zawodowych, aktywności w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji. Takie możliwości daje między innymi Centrum Integracji Społecznej czy Klub Integracji Społecznej w których można organizować i prowadzić:

- programy zatrudnienia tymczasowego mające na celu pomoc w znalezieniu pracy;
- działalność samopomocowa w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych.

2. Zapobieganie ubóstwu :

1. Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy.

- stworzenie przyjaznych warunków do powstawania nowych miejsc pracy w gminie poprzez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, w tym w szczególności:
- formalne i organizacyjne przygotowanie przez gminę terenów dla pozarolniczej działalności gospodarczej, uzbrojonych w infrastrukturę jako oferty dla inwestorów, w tym inwestorów pozamiejscowych;
- opracowanie i wdrażanie systemu dogodnych ulg podatkowych z tytułu podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej i tworzenia nowych miejsc pracy;
 - kreowane przez lokalne władze gminy, banki i instytucje rządowe klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości (dla inwestorów miejscowych i pozamiejscowych); (ułatwienia w załatwianiu formalności, świadczenie usług doradczych, prawnych, pomoc w dostępie do tanich kredytów i dotacji jako źródła finansowania inwestycji);

2. Zbudowanie systemu oparcia społecznego dla osób i rodzin ubogich w gminie. Tworzenie oparcia socjalnego, prawnego i psychologicznego (Ośrodek Poradnictwa Socjalnego, grupy samopomocowe);

3. Nauczenie umiejętnego wykorzystania własnych zasobów (praca socjalna, doradztwo zawodowe);

4. Zbudowanie prawidłowej współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami zajmującymi się problemem ubóstwa.

3. Cel główny strategiczny: Przeciwdziałanie bezrobociu

Cele szczegółowe:

1. Wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.

2. Przeciwdziałanie, oraz eliminowanie negatywnych skutków psychospołecznych bezrobocia również uzależnieniu bezrobotnych świadczeniobiorców od instytucji pomocy społecznej.

Kierunki działania

1. Budowanie sieci współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rozwiązywania problemu bezrobocia poprzez:

a) wzajemne informowanie o działaniach i prowadzenie bieżącej analizy bezrobocia,

b) wspólne przygotowywanie i realizacja projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu, (organizowanie szkoleń dla bezrobotnych, przekwalifikowania itp.)

2. Tworzenie przyjaznych warunków do powstawania nowych miejsc pracy w gminie poprzez wspieranie przedsiębiorczości
3. Rozwój zatrudnienia socjalnego dla bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym w ramach Klubu Integracji Społecznej lub Centrum Integracji Społecznej.
4. Zatrudnienia bezrobotnych w ramach aktywnych form, przeciwdziałania bezrobociu (roboty publiczne, prace interwencyjne, staże, prace społecznie użyteczne, przygotowanie zawodowe itp.).
5. Działalność informacyjna dla bezrobotnych o możliwościach pomocowych, a dla organizacji pozarządowych o aktualnych projektach w kierunkach przeciwdziałania bezrobociu.
6. Prowadzenie przez pracowników socjalnych szeroko rozumianej pracy socjalnej. Pracownicy socjalni koordynują działania na rzecz bezrobotnych. Problem bezrobocia rozwiązują systemowo czyli z uwzględnieniem całej rodziny. Pozostające w dyspozycji GOPS – u środki finansowe na pomoc materialną stanowiąc będą ważny instrument, służący kształtowaniu pożądanых postaw i zachowań bezrobotnych podopiecznych. W pierwszej kolejności środki te będą wydatkowane na ochronę dzieci przed skutkami bezrobocia rodziców tj. dożywianie, wyprawka do szkoły, możliwość uczestnictwa w świetlicy socjoterapeutycznej lub opiekuńczo wychowawczej. Działania z zakresu pracy socjalnej to mobilizowanie podopiecznych do poszukiwania zatrudnienia i usamodzielnienia się. W ramach tych działań podstawa pomocy staje się **kontrakt socjalny** zawierany pomiędzy bezrobotnym a pracownikiem socjalnym, określający zasady współpracy oraz cele do których należy zmierzać i uzależniający przyznanie pomocy finansowej od zaangażowania bezrobotnego w poszukiwaniu pracy. W wyniku negocjacji kontraktu socjalnego może być proponowana praca (roboty publiczne lub prace interwencyjne z puli Powiatowego Urzędu Pracy) dla najbardziej aktywnych podopiecznych. Celem prowadzenia intensywnej pracy socjalnej jest kształtowanie u bezrobotnego odpowiedzialności za swój los i umiejętności przystosowania się do samodzielnego życia w obecnej rzeczywistości. Szczególnie ważne jest nauczenie prowadzenia gospodarstwa domowego w nowej sytuacji, racjonalnego gospodarowania ograniczonymi środkami finansowymi oraz planowania najbliższej przyszłości własnej rodziny. Celowym działaniem będzie dążenie do utworzenia grup samopomocowych i wolontariatu.

4. Cel główny strategiczny: Wyrównanie szans osób niepełnosprawnych poprzez integrację w środowisku lokalnym oraz likwidowanie wszelkich barier psychologicznych, społecznych i fizycznych dyskryminujących te osoby.

Cele szczegółowe:

1. Stworzenie osobom niepełnosprawnym warunków do samodzielnego życia w środowisku lokalnym i rodzinnym.
2. Aktywizowanie zawodowe osób niepełnosprawnych.
3. Pomoc rodzinom z niepełnosprawną osobą
4. Edukacja osób dot. problemu niepełnosprawności.

Kierunki działań:

- likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej,
- zapewnienie dostępu do rehabilitacji,
- pomoc w zaopatrzeniu w sprzęt rehabilitacyjny,
- zapobieganie osamotnieniu i izolacji poprzez umożliwienie udziału w życiu kulturalno – społecznym,

- koordynacja działań różnych organizacji pozarządowych i instytucji świadczących usługi i pomoc na rzecz osób niepełnosprawnych,
- zapewnienie indywidualnej pomocy osobie niepełnosprawnej,
- realizowanie programów w oparciu o środki Unii Europejskiej,
- stała wnikliwa diagnoza problemów osób niepełnosprawnych i ich rodzin,
- utrzymanie istniejących placówek zajmujących się wspieraniem osób niepełnosprawnych na terenie Gminy,
- zwiększenie wiedzy społeczeństwa na temat osób niepełnosprawnych poprzez:
- organizowanie prelekcji w szkołach, wybranych zakładach pracy w różnych grupach społecznych nauczanie integracyjne,
- wydawanie broszur, ulotek informacyjnych,
- organizowanie wystaw prac osób niepełnosprawnych w miejscach ogólnie dostępnych ,
- prowadzenie dobrze przemyślanej promocji zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem odrębności osób niepełnosprawnych(edukacja, spotkania integracyjne),
- podwyższanie umiejętności i kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych – udział w szkoleniach, kursach zawodowych i specjalistycznych,
- promowanie osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy,
- wspieranie emocjonalne, psychologiczne i społeczne,
- rozwinięcie edukacji dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej(począwszy od przedszkola w grupie rówieśniczej, integracyjnej).

5. Cel główny strategiczny: Zahamowanie zjawiska alkoholizmu oraz pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym i przemocą

Kierunki działań:

Zadanie przewidziane ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi:

- zwiększenie pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- udzielenie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychologicznej i prawnej ,a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- prowadzenie profilaktycznej działalności informatycznej i edukacyjnej w zakresie problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży ,w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działanie na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- wspomaganie instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej

Kierunki działań: w przedmiocie uzależnienia od alkoholu można podzielić na:

1.Działanie ratunkowe:

- informowanie o możliwościach leczenia – poradnictwo,

- utworzenie Punktu Konsultacyjnego
- motywowanie do leczenia ambulatoryjnego, a w przypadkach skrajnych leczenia zamkniętego w celu zniwelowania wpływu substancji psychoaktywnej na osobę uzależnioną.

2. Wychodzenie z uzależnienia.

- zapewnienie możliwości leczenia (osobie uzależnionej i współuzależnionej),
- wzmocnienie efektów leczenia (rehabilitacja, grupy wsparcia),

Działania ukierunkowane na wychodzenie z uzależnienia – adresowane są do osób uzależnionych i współuzależnionych i obejmują:

- programy leczenia i terapii uzależnienia oraz współuzależnienia
- programy redukujące negatywne konsekwencje uzależnienia i umożliwiające powrót do pełnego funkcjonowania społecznego.

Niezbędnym jest uruchomienie programu wspierającego podmioty i instytucje pomagające osobom uzależnionym w wychodzeniu z nałogu i adaptacji do życia w trzeźwości , poprzez pomoc pracodawcom zatrudniającym osoby wychodzące z nałogu, które podpiszą kontrakt socjalny z pracownikiem socjalnym zobowiązujący do abstynencji oraz podjęcia przewidzianych programem zajęć.

3. Zapobieganie uzależnieniom.

- ciągłe monitorowanie zjawiska, szczególnie wśród dzieci i młodzieży (ankiety w szkołach),
- informowanie o mechanizmach i konsekwencjach uzależnień (poprzez media, konferencje, spotkania z mieszkańcami),
- opracowanie i wdrożenie programu działań z grupami ryzyka (np. z bezrobotnymi),
- edukacja – promowanie zdrowego stylu życia, szczególnie wśród dzieci i młodzieży (w szkołach, świetlicach).

Działania zapobiegawcze – profilaktyka, obejmować będą programy profilaktyczne ukierunkowane na zidentyfikowane w diagnozie grupy społeczne i wiekowe na trzech poziomach:

- skierowane do całej społeczności gminnej,
- skierowane do grup zagrożonych uzależnieniem,
- skierowane do osób dotkniętych uzależnieniem.

6. Cel główny Strategiczny: Zahamowanie zjawiska przemocy w rodzinie i złagodzenia jego skutków.

Kierunki działań:

1. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie poprzez: skuteczne i kompleksowe działanie wszystkich służb, organizacji i instytucji zajmujących się tym problemem (policja, prokuratura,

ośrodek pomocy społecznej, szkoły, świetlica)

- szeroko rozumiana działalność informacyjno-edukacyjna o problemie przemocy w rodzinie poprzez media, szkoły, organizowanie konferencji, porad, kampanii itp.

2. Udzielanie pomocy ofiarom przemocy (pomoc materialna, prawna, zapewnienie mieszkania, opieki lekarskiej),

Podjęcie działań wobec sprawców przemocy:

- skierowanie na leczenie
- pomoc psychologiczna
- praca socjalna (kontrakt socjalny)

4. Prowadzenie działań profilaktycznych szczególnie wśród dzieci i młodzieży poprzez:

- realizacja programów profilaktycznych,
- organizowanie konferencji, spektakli profilaktycznych i innych spotkań poświęconych problematyce przemocy w rodzinie.

5. Tworzenie grup samopomocowych dla ofiar pomocy

6. Podnoszenie kompetencji przedstawicieli służb i instytucji do udzielania pomocy ofiarom przemocy oraz podejmujących interwencje wobec sprawców poprzez organizowanie szkoleń dla: policjantów, przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości (sędziów, prokuratorów, kuratorów), lekarzy, nauczycieli, pedagogów szkolnych, pracowników socjalnych, członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

W realizowaniu tych działań winny itp. udział wszystkie w/w osoby pracujące w instytucjach pomagającym ofiarom i sprawcom przemocy. Problem przemocy w rodzinie powinien itp. na bieżąco monitorowany i corocznie uwzględniany w gminnym programie rozwiązywania problemów alkoholowych.

7. Cel główny Strategiczny: Promocja modelu rodziny dzieci oraz budowa oparcia społecznego.

Kierunki działania:

1. Udzielanie pomocy materialnej rodzinom wielodzietnym (zasiłki, dożywianie dzieci, wyprawka szkolna).
2. Pomoc psychologiczna i prawna.
3. Praca socjalna w rodzinach
4. Promowanie modelu rodziny, a szczególnie rodzin wielodzietnych w mediach lokalnych, podczas spotkań okolicznościowych w szkołach, przedszkolach i innych instytucjach / np. Dzień Matki, Dzień Kobiet itp./
5. Inspirowanie, tworzenie grup samopomocowych rodzin wielodzietnych.
6. Organizowanie kursów, szkoleń z zakresu prowadzenia gospodarstwa domowego, problemów wychowawczych, promocji zdrowego stylu itp.

8. Cel strategiczny główny: Pomoc na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo- wychowawczymi.

Wiodącą myślą strategii pomocy rodzinie z problemami opiekuńczo – wychowawczymi jest konieczność systemowego podejścia do pracy z rodziną i kompleksowego oddziaływania na nią. Opieka i pomoc powinny być zorganizowane w środowisku bliskim dziecku w rodzinie, szkole, świetlicy tak, aby umożliwiałyby mu wzrastanie i rozwój w naturalnych warunkach rodzinnych, kulturowych i społecznych.

Kierunki pomocy w rodzinie:

1. Działania z zakresu pracy socjalnej:

- specjalizacja pracowników socjalnych, która pozwoli na bardziej kompleksową i profesjonalną pomoc w rozwiązywaniu problemów rodzin z trudnościami opiekuńczo – wychowawczymi;
- zatrudnienie w GOPS konsultantów: pedagoga, psychologa, socjologa, prawnika;
 - zorganizowanie kursów prowadzenia gospodarstwa domowego dla osób nie radzących sobie z tym problemem.

Pozycja strategiczna Gminy Bukowsko

Analiza SWOT

Głównym narzędziem oceny uwarunkowań jest analiza SWOT. Jest to metoda służąca do badania otoczenia organizacji oraz jej analizy wnętrza.

Gmina Bukowsko ma ograniczony wpływ na kształtowanie się procesów społeczno - prawnych będących w jej otoczeniu. Może jednak w sposób aktywny wykorzystać szansę oraz unikać zagrożeń płynących z otoczenia.

Analiza SWOT oparta jest na prostym schemacie klasyfikacyjnym, w którym czynniki wpływające dzielimy na:

- wewnętrzne pozytywne - mocne strony (*Strengths*)
- wewnętrzne negatywne - słabe strony (*Weaknesses*)
- zewnętrzne pozytywne - szansę (*Opportunities*)
- zewnętrzne negatywne - zagrożenia (*Threats*)

Ocena potencjału w aspekcie słabych i mocnych stron pozwala na określenie siły i słabości gminy w zakresie analizowania sfer społecznych. Silny potencjał to baza umożliwiająca budowanie strategii, słabości to problemy ograniczenia do pokonania. Zagrożenia to ostrzeżenie przed niepożądanym rozwojem warunków zewnętrznych, szansę to wsparcie i inspiracje dla lokalnej polityki społecznej.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>Potencjał demograficzny- znaczna liczba osób w wieku produkcyjnym</p> <p>Istniejący program rozwoju gminy</p> <p>Rozwinięta baza szkolna</p> <p>Wysokie kwalifikacje nauczycieli</p> <p>Funkcjonowanie bibliotek gminnych</p> <p>Organizacja cyklicznych imprez kulturalnych i sportowych</p> <p>Zwiększone zainteresowanie mieszkańców estetyką otoczenia</p> <p>Działające kluby i stowarzyszenia</p> <p>Rosnące zainteresowanie bezrobotnych uruchamianiem własnej działalności gospodarczej</p> <p>Realizowane programy profilaktyki w szkołach</p> <p>Dobrze działający gabinet fizjoterapii</p> <p>Świetlice szkolne prowadzące dożywianie w formie gorącego posiłku we wszystkich zespołach Szkół</p> <p>Znajomość środowiska uczniów przez nauczycieli</p> <p>Dobra współpraca Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych ze szkołami, policją, ośrodkiem pomocy społecznej</p>	<p>Wysoki poziom bezrobocia</p> <p>Ograniczony rynek pracy</p> <p>Wyuczona bezradność</p> <p>Mała liczba funkcjonujących kół zainteresowań</p> <p>Obarczanie samorządów lokalnych kolejnymi zadaniami w nieproporcjonalnej wielkości do środków budżetowych</p> <p>Starzenie się społeczeństwa</p> <p>Długotrwałe uzależnienie rodzin od pomocy społecznej</p> <p>Wzrastający poziom alkoholizmu i przemocy domowej</p> <p>Mała liczba organizacji pozarządowych działających w zakresie pomocy społecznej</p> <p>Brak wolontariatu</p> <p>Brak możliwości spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież</p> <p>Brak sal gimnastycznych w Pobiednie i Nowotańcu</p> <p>Brak świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo wychowawczych</p> <p>Luki edukacyjne rodziców w rozwiązywaniu trudnych problemów</p> <p>Brak wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka</p> <p>Brak dostępu do pomocy psychologicznej</p>

<p>Dobra znajomość środowiska przez pracowników socjalnych</p> <p>Wykwalifikowani kadra GOPS</p> <p>Prężny samorząd</p> <p>Odpowiednie zabezpieczenie środków finansowych na pomoc społeczną</p>	<p>i prawnej</p> <p>Niedostateczna profilaktyka zdrowotna</p> <p>Nieuporządkowana gospodarka ściekowa</p> <p>Niska świadomość ekologiczna mieszkańców</p> <p>Za mała liczba miejsc przedszkolnych</p> <p>Występujące bariery architektoniczne dla osób starszych i niepełnosprawnych w obiektach publicznych</p> <p>Brak mieszkań socjalnych</p> <p>Niewystarczająca liczba policjantów obsługujących teren gminy</p> <p>Ucieczka młodych wykształconych mieszkańców gminy w poszukiwaniu lepszej pracy, stała emigracja mieszkańców poza granice kraju</p> <p>Niska towarowość gospodarstw rolnych</p> <p>Nasilające się zjawisko bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych</p> <p>Ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki medycznej w gminie</p> <p>Utrudniony dostęp do opieki stomatologicznej</p> <p>Niezadawalający stan techniczny budynków ośrodków zdrowia i ich wyposażenia</p> <p>Brak specjalistycznej opieki medycznej</p>
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>

<p>Możliwość pozyskiwania funduszu z Unii Europejskiej</p> <p>Edukacja społeczeństwa w kierunku kształtowania pozytywnych postaw w zakresie zdrowego trybu życia</p> <p>Silny i w miarę posiadanych kompetencji sprawnie działający samorząd</p> <p>Współpraca z organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami</p> <p>Tworzenie placówek wsparcia na terenie gminy</p> <p>PEFRON – pozyskanie środków na likwidację barier architektonicznych</p> <p>Rozszerzenie usług zdrowotnych w ramach NFZ</p> <p>Szeroko pojęta profilaktyka ze strony szkoły</p> <p>Postawić na edukację młodzieży</p>	<p>Negatywne wzorce płynące z mediów</p> <p>Skomplikowane procedury związane z pozyskiwaniem środków unijnych</p> <p>Wysokie koszty z utworzeniem i utrzymaniem miejsc pracy</p> <p>Złą sytuacja gospodarcza lokalnych zakładów przemysłowych w powiecie</p> <p>Przenoszenie zadań zleconych do realizacji gminie jako zadań własnych</p> <p>Wzrost agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży</p> <p>Zaniedbywanie obowiązków wychowawczych przez rodziny</p> <p>Przyzwolenie społeczne na sprzedaż nieletnim alkoholu i papierosów</p>
---	---

Harmonogram działań na lata 2009- 2018

DZIAŁANIA ZADANIA	HARMONOGRAM	NAKLADY	WSKAZNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU/MINIMUM REALIZACYJNE
Doposażenie szkół w nowoczesny sprzęt i środki dydaktyczne	2009-2018	Budżet gminy Fundusze pomocowe	Wykształcone społeczeństwo
Remont przedszkoli	2009-2012	Budżet gminy Fundusze pomocowe	Wykształcone społeczeństwo
Organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży	2009-2018	Budżet gminy Fundusze pomocowe	Wykształcone społeczeństwo
Ukończenie budowy sal gimnastycznych w Nowotańcu i Pobiednie	2010-2012	Budżet gminy Fundusze pomocowe	Poprawa kondycji fizycznej dzieci i młodzieży
Utworzenie placówki dziennego pobytu dla osób starszych	2015	Budżet gminy Fundusze pomocowe	Poprawa aktywności osób starszych
Wyodrębnienie z zasobów gminy i przystosowanie pomieszczeń do utworzenia miejsc przeznaczonych do twórczego spędzania czasu przez młodzież	2010-2012	Budżet gminy Fundusze pomocowe	Możliwość twórczego spędzenia wolnego czasu
Opracowanie dokumentacji na rozbudowę i modernizację bazy Ośrodków Zdrowia	2009- 2018	Budżet gminy Fundusze pomocowe	Wymogi standaryzacyjne, większa dostępność do usług medycznych

Budowa parkingu i podjazdu przy Gabinecie Fizykoterapii w Bukowsku	2011	Budżet gminy Fundusze pomocowe	
Utworzenie punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych, oraz dotkniętych przemocą	2010	Budżet gminy Fundusze pomocowe	Mniej dysfunkcji w rodzinach
Organizowanie i wdrażanie programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii i przemocy w rodzinie	2009-2018	Budżet gminy Fundusze pomocowe	Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej dzieci, młodzieży i dorosłych
Opracowanie i wdrażanie programu podnoszenia kwalifikacji pracowników socjalnych	2009-2018	Budżet gminy Fundusze pomocowe	Podniesienie jakości usług i skuteczności działań pracowników GOPS
Wspieranie i tworzenie organizacji pozarządowych działających w zakresie pomocy społecznych	2009-2018		
Budowa 20 mieszkań socjalnych	2015-2018	Budżet gminy Fundusze pomocowe	

Monitorowanie i ocena Strategii.

Prowadzeniem monitoringu i wdrażaniem Strategii oraz ocena zajmować się będzie Komisje Rady Gminy w Bukowsku przy współudziale Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej . Bazą informacji będą informacje statystyczne (GUS-u), instytucji i organizacji, a także grup środowisk biorących udział w programach związanych z realizacją poszczególnych celów Strategii.

Wskaźnikami oceny monitorowania Strategii będą między innymi:

1. Wymierne ilości wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów.
2. Ilość obiektów użyteczności publicznej, w których zlikwidowane zostały bariery architektoniczne.
3. Wzrost (liczba) nowo powstałych podmiotów gospodarczych w gminie.
4. Ilość osób, którym udało się wyjść z uzależnień (alkoholizmu)
5. Ilość osób, którym udało się skutecznie pomóc (ofiaram przemocy domowej, osobom, rodzinom, w których występowały problemy opiekuńczo - wychowawcze i prowadzenia gospodarstwa domowego).
6. Ilość zorganizowanych szkoleń, konferencji, seminariów, narad dotyczących podnoszenia kwalifikacji, z zakresu profilaktyki uzależnień.
7. Liczba zorganizowanych imprez, zajęć, spektakli profilaktycznych głównie dla dzieci i młodzieży mających na celu rozwój zainteresowań, oraz promocje zdrowego stylu życia.

Ocena realizacji strategii będzie tematem do realizacji w planach pracy na najbliższe lata Komisji Rady Gminy, a także innych spotkań (zebrań) z udziałem wspólnoty lokalnej, oraz instytucji i organizacji pozarządowych działających na terenie gminy.

Zmiany w Strategii inicjowane będą przez Wójta Gminy Bukowsko, Komisje Rady Gminy oraz grupy społeczno – gospodarcze uczestniczące w procesie wdrażania i realizacji strategii.

Spis treści

Wstęp.....	2
Podstawy prawne opracowania strategii	3
Metodyka pracy nad strategią	9
Osoby uczestniczące w pracach nad opracowaniem Strategii Rozwiązywania Problemów	10
Ogólna charakterystyka gminy	11
Zagospodarowanie przestrzenne	14
Infrastruktura komunikacyjna	14
Gospodarka wodno – ściekowa	14
Infrastruktura energetyczna	15
Gazownictwo	16
Telefonizacja	16
Charakterystyka gospodarki na terenie gminy	16
Turystyka i kultura w gminie.....	19
Sytuacja demograficzna w gminie	21
Edukacja w gminie	31
Działalność Zespołu Szkół w Bukowsku.....	34
Działalność Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Pobiednie	35
Działalność Zespół Szkół w Nowotańcu	37
Ochrona zdrowia	40
Pomoc Społeczna	43
Charakterystyka przyczyn udzielania pomocy społecznej w GOPS Bukowsko	49
Ubóstwo	49
Bezrobocie.....	50
Niepełnosprawność	57
Starość - marginalizacja osób starszych.....	59
Pomoc dla rodzin i dzieci (potrzeba ochrony macierzyństwa)	61
Przemoc w rodzinie	64
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	65
Alkoholizm.....	65
Narkomania i uzależnienia.....	66
Misja.....	68
Podstawowe cele strategiczne (priorytety) i kierunki działań.....	68
Redukowanie zjawiska ubóstwa.....	68
Zapobieganie ubóstwu.....	69
Przeciwdziałanie bezrobociu.....	69
Wyrównanie szans osób niepełnosprawnych poprzez integracje w środowisku lokalnym oraz likwidowanie wszelkich barier psychologicznych, społecznych i fizycznych dyskryminujących te osoby	71
Zahamowanie zjawiska alkoholizmu oraz pomoc osobom i rodzinom dotkniętych problemem alkoholowym i przemocą	72
Zahamowanie zjawiska przemocy w rodzinie i złagodzenia jego skutków.....	73
Promocja modelu rodziny dzieci oraz budowa oparcia społecznego	74

Pomoc na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo- wychowawczymi	74
Pozycja strategiczna Gminy Bukowsko	75
Analiza SWOT79.....	76
Harmonogram działań.....	79
Monitorowanie i ocena Strategii	81